

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 2022 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«АГРАРНЕ ПРАВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 6.030401 Правознавство/ 081 Право
з галузі знань 0304 Право/08 Право
за денною формою навчання**

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри трудового,
земельного та господарського права,
кандидатка юридичних наук, доцентка
20 жовтня 2022 року

Анна МІСІНКЕВИЧ

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри трудового, земельного та господарського права
20 жовтня 2022 року, протокол №4

Завідувач кафедри, доктор юридичних наук,
професор
20 жовтня 2022 року

_____ Іван КОСТЯШКІН

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
24 жовтня 2022 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
___ листопад 2022 року, протокол №3

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
___ листопад 2022 року

_____ Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг 2,98 ум. др. арк.

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		– 3
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 4
	1.2.	Лекції	– 6
	1.3.	Семінарські (практичні) заняття	– 9
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 31
	1.5.	Індивідуальні завдання	– 40
	1.6.	Підсумковий контроль	– 50
2.	Схема нарахування балів		– 53
3.	Рекомендовані джерела		– 55
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 69

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Юридична природа аграрного права України. Еволюція аграрного права України	8	2	2	-	-	4	4	2	-	-	-	2
2.	Джерела аграрного права України	8	2	2	-	-	4	6	2	2	-	-	2
3.	Аграрні правовідносини	4	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	4
4.	Правове становище виробників сільськогосподарської продукції	6	2	-	-	-	4	4	-	-	-	-	4
5.	Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів	8	2	2	-	-	4	4	-	-	-	-	4
6.	Правове становище фермерського господарства	8	2	2	-	-	4	4	2	-	-	-	2
7.	Правове регулювання особистого селянського господарства	4	-	-	-	-	4	5	-	-	-	-	5
8.	Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні	7	1	2	-	-	4	4	2	-	-	-	2

9.	Правове регулювання ринково-договірних відносин у сільському господарстві України	5	1				4						
10.	Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками	8	2	2	-	-	4	4	-	-	-	-	4
11.	Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків	8	2	2	-	-	4	3	-	-	-	-	3
12.	Правове забезпечення соціального розвитку села	4	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-	3
13.	Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності	7	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-	3
14.	Основні риси аграрного права зарубіжних країн	8	2	2	-	-	4	4	-	-	-	-	4
	Всього годин:	90	18	16	-	-	56	78	10	2	-	-	90

1.2. Лекції

№ з/п лекції	Назва і план теми	Кількість Годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Лекція 1. Тема 1. Юридична природа аграрного права України. Еволюція аграрного права України	2	2
1.1. 1.2. 1.3. 1.4. 1.5. 1.6. 1.7. 1.8.	Правове регулювання аграрної реформи в Україні. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права. Предмет аграрного права. Принципи аграрного права, його призначення. Методи правового регулювання в аграрному праві. Система аграрного права. Завдання аграрного права. Аграрне право, як галузь юридичної науки і як навчальна дисципліна.		
2.	Лекція 2. Тема 2. Джерела аграрного права України	2	2
2.1. 2.2. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.3.1. 2.2.3.2. 2.2.3.3. 2.2.3.4. 2.2.3.5. 2.3.	Поняття і види джерел аграрного права України. Характеристика джерел аграрного права України: Конституція України – правова основа аграрного права; Закони України як основні джерела аграрного права. Підзаконні нормативні акти: Постанови Верховної Ради України; Укази Президента України – як джерела аграрного права; Постанови Кабінету Міністрів України; Нормативно-правові акти уряду та інших органів виконавчої влади - як джерела аграрного права; Локальні акти сільськогосподарських підприємств. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України		
3.	Лекція 3. Тема 4. Правове становище виробників сільськогосподарської продукції	2	-
3.1. 3.2. 3.3. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.5. 3.4.	Поняття суб'єктів аграрного права. Класифікація суб'єктів аграрного права. Правовий статус сільськогосподарських підприємств: Правовий статус сільськогосподарських виробничих кооперативів з метою отримання прибутку. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів без мети отримання прибутку. Правовий статус кооперативних об'єднань. Правовий статус сільськогосподарських товариств. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань як юридичних осіб: Реорганізація сільськогосподарських підприємств. Ліквідація сільськогосподарських підприємств.		
4.	Лекція 4.	2	-

	Тема 5. Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів		
4.1.	Поняття права засновництва громадян сільськогосподарських підприємств корпоративного типу.		
4.2.	Правові підстави та наслідки припинення права участі в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.		
4.3.	Право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.		
4.4.	Права та обов'язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.		
4.5.	Підстави і порядок припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.		
4.6.	Наслідки припинення права участі в аграрних суб'єктах кооперативного і корпоративного типів.		
5.	Лекція 5. Тема 6. Правове становище фермерського господарства	2	2
5.1.	Законодавство про фермерське господарство.		
5.2.	Поняття фермерського господарства.		
5.3.	Правові ознаки фермерського господарства.		
5.4.	Порядок створення фермерського господарства.		
5.5.	Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.		
5.6.	Припинення діяльності фермерського господарства.		
5.7.	Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.		
6.	Лекція 6. Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні Тема 8.	1	2
6.1.	Характеристика суб'єктів державного регулювання сільським господарством, їх компетенція.		
6.2.	Функції і права Міністерства аграрної політики та продовольства України по державному регулюванню сільським господарством.		
6.3.	Правовий статус департаментів та управлінь агропромислового розвитку обласних та районних державних адміністрацій.		
6.4.	Органи державного контролю та нагляду в сільському господарстві.		
7.	Лекція 7. Правове регулювання ринково-договірних відносин у сільському господарстві України Тема 9.	1	-
7.1.	Загальна характеристика та особливості аграрно-договірних відносин у сільському господарстві, їх класифікація.		
7.2.	Договірні відносини у сфері виробничо-технічного обслуговування та інженерно-технічного забезпечення.		
7.3.	Договірні відносини у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції.		
7.4.	Правове регулювання інших договірних зв'язків сільськогосподарських підприємств.		

8.	Лекція 8. Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками Тема 10	2	-
8.1.	Правове забезпечення організації і здійснення племінної справи у сільському господарстві.		
8.2.	Правове забезпечення організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві України.		
8.3.	Правове регулювання відносин у сфері організації та виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції бджільництва.		
8.4.	Правове регулювання відносин у сфері виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві.		
8.5.	Правове регулювання відносин у сфері виробництва та реалізації продукції рибництва та рибальства в Україні		
9.	Лекція 9. Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків Тема 11.	2	-
9.1.	Правове забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції відповідно до вимог СОТ та нормативів ЄС.		
9.2.	Правове регулювання безпечності та якості сільськогосподарської продукції за законодавством України.		
9.3.	Поняття і зміст якості та безпечності сільськогосподарської продукції.		
9.4.	Правове регулювання запровадження у виробництво сільськогосподарської продукції генетично модифікованих організмів.		
9.5.	Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції.		
9.6.	Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.		
10.	Лекція 10. Тема 14. Основні риси аграрного права зарубіжних країн	2	2
10.1.	Структура аграрного права зарубіжних країн.,		
10.2.	Особливості систематизації та кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.		
10.3.	Державне регулювання відносин у сільському господарстві зарубіжних країн.		
10.4.	Правове регулювання фермерського господарства за законодавством США, Великої Британії, Франції та Канади.		
10.5.	Правове регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів за законодавством Канади, Франції, Німеччини та ін. країн ЄС.		
	Усього	18	10

1.3. Семінарські заняття

Семінарські заняття 1.

Тема 1. Предмет, система і особливості аграрного права України

Питання для усного опитування та дискусії

1. Правове регулювання аграрної реформи в Україні.
2. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права.
3. Предмет аграрного права.
4. Принципи аграрного права, його призначення.
5. Методи правового регулювання в аграрному праві.
6. Система аграрного права.
7. Завдання аграрного права.
8. Аграрне право, як галузь юридичної науки.
9. Аграрне право, як навчальна дисципліна.

Практичні завдання

Завдання 1

З метою задоволення заяв громадян про приватизацію земельних ділянок для дачного будівництва, на сесії селищної ради було прийнято рішення про зміну цільового призначення та виділення для цих цілей земельної ділянки площею 20 га, яка тривалий час використовувалась місцевими жителями для потреб городництва.

Артем Глущенко вважає, що дане рішення селищної ради порушує його конституційне право на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, тому звернувся з відповідним позовом до адміністративного суду.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права А. Глущенко та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 2

Петро Козаченко, який веде особисте селянське господарство на земельній ділянці площею 2 га, звернувся до Білоцерківської філії АБ “Агро-Інтеграл” із заявою про отримання кредиту для будівництва теплиці.

Предметом застави П. Козаченко запропонував земельну ділянку, надану для ведення особистого селянського господарства (ОСГ).

Через два місяці П. Козаченку було відмовлено в кредитуванні без зазначення причини. Вважаючи, що банк порушив його права, закріплені в Законі України “Про особисте селянське господарство”, П. Козаченко звернувся до суду за захистом своїх прав.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права П. Козаченка та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 3

Богдан Клименко після закінчення середньої школи вирішив разом з двоюрідним братом, який мав земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства, створити фермерське господарство. З цією метою вони подали до державного реєстратора статут, заповнену реєстраційну картку, копію Свідоцтва на право власності на земельну ділянку та оплатили збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб.

Державний реєстратор відмовив у проведенні реєстрації, оскільки Б. Клименко є призовником і зобов'язаний виконувати військовий обов'язок.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права Богдана Клименка та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 4

Сергій Кухарчук з 2010 по 2019 рік був головою фермерського господарства (ФГ) "Вінницькі землі". В січні 2019 р. він помер.

Після отримання свідоцтва про право на спадщину, неповнолітні сини Кухарчука Артем та Роман звернулись до ФГ із заявами про прийняття їх до членів господарства та передачу прав спадкодавця на частку в майні ФГ.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи мають право Артем та Роман Кухарчуки на вступ до ФГ "Вінницькі землі" та право на частку в майні ФГ, що належала їх батькові?

Яке рішення має прийняти фермерське господарство "Вінницькі землі" ?

Завдання 5

Степан Гусак разом із дружиною були членами сільськогосподарського кооперативу (СК) "Ромен", а їхня дочка працювала вчителькою в сільській школі.

Навесні С. Гусак разом з дружиною подали заяву про вихід з членів СК та виділення їм земельної ділянки для створення фермерського господарства. Через шість місяців правління СК "Ромен" письмово відмовило у задоволенні зазначеної заяви, мотивуючи це тим, що землі в кооперативу обмаль. На території сільської ради середній розмір земельної частки (паю) становить 7 га.

В сільській раді повідомили, що земельну ділянку родина Гусаків може отримати лише за плату. Надання ж земельної ділянки їх дочці неможливе, оскільки вона працює в школі та не має відношення до сільського господарства.

С. Гусак звернувся до прокурора району зі скаргою.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права родини Гусаків та як їх можна поновити?

Яке рішення має прийняти прокурор?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: аграрна реформа, аграрне право, галузь права, предмет аграрного права, методи, правова основа регулювання, принципи, система аграрного права, навчальна дисципліна, наука, завдання аграрного права.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) визначити мету, основні напрямки і завдання аграрної реформи в Україні;
- 2) назвати основні нормативно – правові акти направлені на здійснення аграрної реформи;
- 3) з'ясувати основні етапи аграрної реформи та визначити їх особливості;
- 4) визначити поняття предмету аграрного права України;
- 5) обґрунтувати визначення поняття «виробнича сільськогосподарська діяльність»;

б) обґрунтувати і визначити які аграрні правові відносини складаються в процесі фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства різних форм власності і господарювання;

7) визначити особливості предмету аграрного права України як галузі права держави;

8) встановити місце аграрного права в системі права України;

9) назвати основні принципи аграрного права;

10) з'ясувати співвідношення аграрного права з іншими галузями права;

11) назвати види і особливості правового регулювання зовнішніх і внутрішніх аграрних правовідносин;

12) визначити загальні і специфічні методи правового регулювання в аграрному праві України;

13) розкрити зміст системи аграрного права;

14) визначити основні нові правові інститути аграрного права України;

15) назвати основні завдання аграрного прав України;

16) виділити основні проблеми аграрного права як юридичної науки;

17) розкрити особливості аграрного права як навчальної дисципліни;

18) визначити особливості розвитку аграрного права України;

19) перерахувати основні завдання та мету аграрної політики України на сьогодні.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Джерела аграрного права України

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття і види джерел аграрного права України.

2. Характеристика джерел аграрного права України:

2.1. Конституція України – правова основа аграрного права;

2.2. Закони України як основні джерела аграрного права;

2.3. Підзаконні нормативні акти:

2.3.1. Постанови Верховної Ради України;

2.3.2. Укази Президента України – як джерела аграрного права;

2.3.3. Постанови Кабінету Міністрів України;

2.3.4. Відомчі нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади - як джерела аграрного права;

2.3.5. Локальні акти сільськогосподарських підприємств.

3. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України.

Практичні завдання

Завдання 1

Посварившись із батьком, Іван Коцман заявив про свій вихід зі складу членів особистого селянського господарства (ОСГ) та став вимагати виділити йому грошову компенсацію його участі у веденні господарства.

Його батько Олександр Коцмана відмовився виконувати вимоги сина, зазначивши, що ОСГ є сімейним об'єднанням, а оскільки Івану ще не виповнилось 18 років, всі питання в особистому селянському господарстві, в тому числі й майнові, вирішує його батько як законний представник.

Іван Коцман звернувся до свого товариша – студента четвертого курсу юридичного факультету – за роз'ясненнями.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права І. Коцмана?

Чи правомірні дії його батька – О. Коцмана?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для свого друга Івана Коцмана.

Завдання 2

В жовтні фермер Сергій Лукінов одружився із Мартою та вирішив прийняти її до членів фермерського господарства (ФГ) “Мальва”. Проте при обговоренні цього питання його мати Ольга, яка є членом ФГ, заперечила проти прийняття невістки до складу членів їх господарства, зазначивши про необхідність внесення певного майнового внеску до складу майна ФГ “Мальва”.

Марта звернулась до знайомого юриста за роз’ясненнями щодо порядку й умов прийняття до членів ФГ, який їй пояснив, що майновий внесок при вступі до членів фермерського господарства не є необхідним. Крім того, оскільки вона одружилась із фермером, а фермерське господарство є сімейним об’єднанням, вона набула членство в ФГ “Мальва” автоматично внаслідок укладення шлюбу.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права М. Лукінової?

Чи правомірні вимоги свекрухи Ольги Лукінової?

Чи відповідає вимогам чинного законодавства консультацію знайомого юриста?

Підготуйте ґрунтовну консультацію для М. Лукінової.

Завдання 3

З метою отримання додаткового прибутку до пенсії, Кирило Синяк в квітні звернувся до сільської ради з заявою про реєстрацію його як пасічника.

В червні він отримав письмову відповідь від голови сільради Івана Павлюка, який відмовив у реєстрації К. Синяка як пасічника та запропонував йому: а) отримати в Міністерстві аграрної політики ліцензію для зайняття бджільництвом; б) пройти професійний відбір щодо наявності необхідних знань чи досвіду роботи для зайняття бджільництвом, що коштує 500 грн.

Отримавши письмову відмову, К. Синяк оскаржив її до адміністративного суду, оскільки, на його думку, відповідно до Конституції України кожен має право займатись підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом, без будь-яких обмежень.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права К. Синяка?

Чи правомірна відмова Голови сільради І. Павлюка?

Яке рішення має прийняти адміністративний суд?

Вирішіть справу.

Завдання 4

На початку червня доярка Ярина Кузенко – член сільськогосподарського кооперативу (СК) “Жнивари” запізнилась на роботу на 4 години, що призвело до загибелі телят.

За підсумками господарського року в грудні голова СК “Жнивари” Свирид Суворий оголосив догану Я. Кузенко та позбавив її права на кооперативні виплати для компенсації збитків кооперативу внаслідок загибелі телят.

Ярина не погодилась із рішенням С. Суворого та оскаржила його до загальних зборів СК, оскільки:

а) вона запізнилась на роботу в червні внаслідок поганого самопочуття, про що в неї є медична довідка;

а) оскільки вона вчинила одне правопорушення – запізнилась на роботу, то відповідно до Конституції України неправомірним є накладення двох видів стягнення – дисциплінарного (догани) та матеріального (позбавлення кооперативних виплат).

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права Я. Кузенко?

Чи правомірні дії С. Суворого?

Яке рішення мають прийняти загальні збори СК “Жнивари”?

Вирішіть справу.

Завдання 5

Євген Філоненко після закінчення Білоцерківського аграрного університету, здобувши фах агронома, звернувся до голови сільськогосподарського кооперативу (СК) “Сонячне сяйво” Ярослава Жмута із заявою про прийняття на роботу.

Проте Я. Жмут відмовив Є. Філоненку у працевлаштуванні, пояснивши, що сільськогосподарський кооператив нині переживає не найкращі часи, а тому не зможе йому створити умови як молодому спеціалістові.

Є. Філоненко звернувся з позовом до суду, зазначивши, що голова СК “Сонячне сяйво” безпідставно відмовив йому у прийнятті на роботу, чим порушив його конституційне право на працю.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права Є. Філоненка та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 6

Антон Кулібака отримав у спадок земельну частку пай. Після виділення земельної ділянки в натурі (на місцевості), А. Сіряк вирішив вирощувати на ній ялинки для наступного продажу на новорічні свята.

Державний інспектор з контролю за використанням і охороною земель наклав на А. Кулібака штраф за порушення цільового використання земельної ділянки.

А. Кулібака оскаржив постанову про накладення штрафу, мотивуючи це тим, що земельна ділянка належить йому на праві власності і відповідно до Конституції України він має право розпоряджатись нею на власний розсуд.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права Антона Кулібака та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: поняття джерел аграрного права, види джерел, особливості джерел, класифікація джерел, конституція, декларація, закони, підзаконні акти, «квазі закони», локальні правові акти сільгосп підприємств, міжнародні джерела аграрного права. Судова практика. Вдосконалення аграрного законодавства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) визначити поняття і особливості джерела аграрного права України;

- 2) навести класифікацію джерела (форми) аграрного права України;
- 3) назвати особливості і значення правових норм Конституції України – як джерел аграрного права;
- 4) розкрити роль законів і декларацій як джерела аграрного права;
- 5) визначити значення декларацій;
- 6) обґрунтувати місце у структурі джерел аграрного права яке посідають «квазі закони», в тому числі: декрету Кабінету Міністрів України, рішення Конституційного Суду, міжнародного договору ратифікованого Верховною Радою України;
- 7) навести ієрархічну структуру підзаконних нормативно – правових актів за юридичною силою;
- 8) визначити місце, значення і особливості постанов Верховної ради як джерел аграрного права;
- 9) розкрити особливості і роль указів Президента України у регулюванні аграрних відносин;
- 10) назвати нормативно – правові акти аграрного законодавства, які видає уряд України – Кабінет міністрів України;
- 11) визначити роль нормативно – правових актів міністерства аграрної політики та продовольства України у регулюванні аграрних відносин;
- 12) назвати аграрні закони;
- 13) обґрунтувати аграрне інтегроване законодавство як джерела аграрного права;
- 14) визначити відмінності між відомчими нормативно – правовими актами аграрного законодавства і актами місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування;
- 15) розкрити роль законодавства Європейського Союзу і Світової організації торгівлі у міжнародно – правовому регулюванні аграрних відносин в Україні;
- 16) дати визначення локально – правовим актам прийнятими сільськогосподарськими підприємствами і назвати їх види;
- 17) перерахувати ознаки локальних нормативно – правових актів сільськогосподарських підприємств;
- 18) класифікувати локальні нормативно – правові акти сільськогосподарських підприємств;
- 19) обґрунтувати значення судової практики для регулювання аграрно – правових відносин;
- 20) запропонувати шляхи удосконалення аграрного законодавства України.

Семінарське заняття 3

Тема 5. Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття права засновництва громадян сільськогосподарських підприємств корпоративного типу.
2. Правові підстави та наслідки припинення права участі в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
3. Право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
4. Права та обов'язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
5. Підстави, порядок та наслідки припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.

Практичні завдання

Завдання 1

В результаті реструктуризації колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) “Батьківщина” було утворено сільськогосподарське відкрите акціонерне товариство (ВАТ) “Україна”, до статутного фонду якого колишні члени КСП внесли свої майнові паї та земельні частки (паї).

Через рік частина акціонерів ВАТ “Україна”, не бажаючи працювати під керівництвом голови правління ВАТ С. Страхова (колишнього голови КСП), виявила бажання вийти зі складу акціонерів та заснувати сільськогосподарських кооператив. З цією метою вони звернулись до С. Страхова із заявами про витребування своїх майнових паїв та земельних часток (паїв) зі статутного фонду ВАТ.

Голова правління ВАТ “Україна” відмовив їм у поверненні їх внесків, оскільки згідно Статуту ВАТ майнові паї не підлягають поверненню при виході особи зі складу акціонерів, а земельні частки (паї) акціонери можуть витребувати лише після закінчення господарського року при позитивному рішенні зборів акціонерів.

Частина акціонерів ВАТ “Україна” звернулась до Вас за роз’ясненнями.

Визначити коло правовідносин.

Які правові засади та порядок реструктуризації КСП?

Чи підлягають вимоги акціонерів ВАТ “Україна” задоволенню?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію на замовлення частини акціонерів ВАТ “Україна”.

Завдання 2

З метою забезпечення району сільськогосподарською сировиною та продуктами харчування на сесії районної ради було прийнято рішення про об’єднання приватно-орендного підприємства “Хмельниччина”, радгоспу “Тваринник”, спілки селян “Коровай”, приватизованого консервного заводу “Томат і Ко”, сільськогосподарського кооперативу “Промінь”, акціонованої птахофабрики “Несучка” та трьох фермерських господарств в агропромислове об’єднання у вигляді консорціуму.

Отримавши копію рішення голова одного із фермерських господарств Петро Бурчак звернувся до Вас як до приватного адвоката з наступними запитаннями:

Які функції, мета, завдання та принципи утворення і діяльності об’єднань у сільському господарстві?

Які права і обов’язки покладаються на об’єднання у сільському господарстві та на членів таких об’єднань?

Чи законне рішення районної ради і чи можливо (і куди) його оскаржити?

Підготуйте вмотивовані відповіді на запитання Петра Бурчака.

Завдання 3

До Вашої юридичної фірми звернулась ініціативна група членів колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) “Хлібороб”, уповноважених рішенням загальних зборів КСП, з проханням провести реорганізацію їхнього КСП і на його основі створити асоціацію фермерів і сільськогосподарських кооперативів.

Які, на Вашу думку, найбільш доцільні організаційно-правові форми господарювання у сільському господарстві України?

В чому їх перевага?

Який статус буде мати утворення, яке від Вас вимагає клієнт?

Підготуйте і обґрунтуйте план Ваших дій на замовлення клієнта.

Завдання 4

Отримавши декілька претензій із вимогою погасити заборгованість за поставлені колективному сільськогосподарському підприємству (КСП) “Перепілка” пально-мастильні матеріали та сільськогосподарську техніку, голова сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) “Щедра нива” звернувся до Вашої юридичної фірми з проханням пояснити йому, чи зобов’язане ТОВ відповідати за зобов’язаннями КСП “Перепілка” та фермерських господарств, які заснували очолюване ним ТОВ.

Підготуйте юридичну консультацію з наступних питань:

Чи можуть виступати засновниками ТОВ колективні сільськогосподарські підприємства та фермерські господарств?

Чи буде ТОВ відповідати за зобов’язаннями засновників?

Якщо так, то в яких випадках?

Що може бути підставою для визнання товариством боргів його учасників?

Завдання 5

Після прийняття рішення на загальних зборах про перетворення колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) “Хортиця” в сільськогосподарське відкрите акціонерне товариство (ВАТ) “Хортиця”, до виконкому сільської ради надійшли на реєстрацію установчі документи цього ВАТ.

В п. 5.2. Статуту ВАТ “Хортиця” було записано, що з метою збереження традицій українського села, піднесення поваги до ветеранів праці, залучення молоді до роботи в сільському господарстві у ВАТ всі акціонери мають право приймати участь в голосуванні на загальних зборах акціонерів незалежно від їх частки в статутному фонді тільки одним голосом, а непрацюючі пенсіонери мають тільки право дорадчого голосу.

Проведіть правову експертизу наведеного положення Статуту ВАТ “Хортиця”. Чи відповідає Статут чинному законодавству?

Запропонуйте власну редакцію п.5.2. Статуту ВАТ “Хортиця”.

Чи можливо запропонувати таку організаційно-правову форму суб’єкта агробізнесу для перетворення КСП, щоб наведені положення статуту повністю узгоджувались із нормами чинного законодавства?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: членство, засновництво, підстави припинення права членства та засновництва, права і обов’язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу, права і обов’язки сільськогосподарських підприємств корпоративного типу, порядок і підстави припинення членства, припинення права участі, статус найманих працівників, випадки збереження права членства в сільськогосподарських підприємствах.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) визначити правовий статус громадянина як суб’єкта аграрного господарювання;
- 2) обґрунтувати поняття членства в сільськогосподарських кооперативах;
- 3) визначити порядок і умови виникнення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу;

- 4) охарактеризувати права та обов'язки громадян як учасників аграрних правовідносин;
- 5) назвати вимоги до члена сільськогосподарського кооперативу;
- 6) порівняти умови набуття права членства в сільськогосподарському кооперативі та права участі у сільськогосподарському товаристві;
- 7) порівняти правовий статус сільськогосподарського кооперативу з метою отримання прибутку і без мети отримання прибутку;
- 8) назвати основні права та обов'язки членів сільськогосподарського кооперативу;
- 9) назвати специфічні риси асоційованого членства у сільськогосподарському кооперативі;
- 10) назвати систему органів управління сільськогосподарським кооперативом;
- 11) навести підстави, порядок та умови припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу;
- 12) охарактеризувати що таке патронажні дивіденти;
- 13) охарактеризувати майно сільськогосподарських кооперативів;
- 14) назвати умови, порядок та правові наслідки виключення зі складу сільськогосподарського товариства.

Семінарське заняття 4

Тема 6. Правове становище фермерського господарства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Законодавство про фермерське господарство.
2. Поняття фермерського господарства.
3. Поняття та правові ознаки фермерського господарства.
4. Порядок створення фермерського господарства, в тому числі сімейного фермерського господарства.
5. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.
6. Припинення діяльності фермерського господарства.
7. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.

Практичні завдання

Завдання 1

Член сільськогосподарського кооперативу “Зоря” Петро Степанюк звернувся до сільської ради із заявою про надання йому в користування земельної ділянки розміром 30 га та реєстрацію фермерського господарства “Родина”.

Сільська рада відмовила в задоволенні його заяви, оскільки заснувати фермерське господарство може виключно особа, яка не працює на постійній основі в інших підприємствах, установах, організаціях, а земельні ділянки для ведення фермерського господарства членам недержавних сільськогосподарських підприємств надаються за рахунок земель даних підприємств при припиненні відносин членства, а не за рахунок земель сільської ради. Крім цього, відповідно до вимог земельного законодавства земельна ділянка не може бути надана в постійне користування для ведення фермерського господарства фізичній особі.

Петро Степанюк оскаржив відмову сільської ради до районної державної адміністрації.

Визначити коло правовідносин.

Чи відповідає вимогам закону рішення сільської ради?

Яке рішення має прийняти районна державна адміністрація?

За яких умов та в якому порядку Петро Степанюк може створити фермерське господарство “Родина”?

Завдання 2

Громадянин Петро Завада віком 19 років і його дружина Ганна (громадянка Польщі) звернулись із заявою про державну реєстрацію фермерського господарства “Успіх” до виконавчого комітету міської ради за місцем свого проживання.

Виконком міської ради відмовив у прийнятті заяви, мотивуючи це тим, що для державної реєстрації фермерського господарства необхідно надати копію свідоцтва на право власності на землю, а також копію свідоцтва про шлюб на підтвердження родинного зв'язку Петра та Ганни.

Не погодившись із відмовою виконкому, Петро оскаржив її до обласної ради і одночасно звернувся за порадою до юридичної консультації.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища фермерського господарства?

Хто може виступати засновником фермерського господарства?

Який орган і в якому порядку здійснює державну реєстрацію фермерського господарства?

Чи правомірні дії виконкому міської ради?

Надайте юридичну допомогу Петру Заваді.

Завдання 3

У березні місяці голова фермерського господарства (ФГ) “Пролісок” Петро Дорошенко не зміг отримати кредити на проведення посівних робіт та, втомившись від постійної збитковості очолюваного ним господарства, подав до господарського суду заяву про банкрутство ФГ. До заяви П. Дорошенко додав документи про склад та вартість майна ФГ, а також про розмір доходів, які можуть бути отримані ФГ після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт.

Дізнавшись про це, два інших члени ФГ – дружина та теща Петра Дорошенка – звернулися до Вашої юридичної фірми із наступними запитаннями:

а) чи може бути застосована процедура банкрутства щодо ФГ, адже це сімейно-трудове об'єднання?

б) чи має право голова ФГ подати заяву про банкрутство ФГ?

в) які документи обов'язково мають бути додані до заяви про банкрутство ФГ?

г) які особливості процедури банкрутства ФГ?

д) чи можуть вони, як члени ФГ, продовжити ведення фермерського господарства, попередньо прийнявши рішення про виключення зі складу його членів Петра Дорошенка?

Визначити коло правовідносин.

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію щодо порушених питань.

Завдання 4

В червні Хмельницька обласна державна адміністрація прийняла рішення про перереєстрацію всіх наявних фермерських господарств у приватно-орендні сільськогосподарські підприємства, оскільки:

а) законодавчо визначена процедура реєстрації та ліквідації фермерських господарств є ускладненою та не сприяє розвитку підприємництва в сільському господарстві;

б) правовий режим земель фермерського господарства не відрізняється від правового режиму земель інших приватних підприємств;

в) правовий режим майна фермерського господарства не відрізняється від правового режиму майна інших приватних підприємств.

Прокурор Хмельницької області подав до суду протест із вимогою визнати незаконним рішення обласної державної адміністрації.

Визначити коло правовідносин.

Які відмінності в правовому статусі фермерських господарств т ?

Чи правомірне та обґрунтоване рішення обласної адміністрації?

Чи правомірні дії прокурора?

Дайте правову експертизу зазначеним положенням рішення обласної адміністрації.

Завдання 5

Внаслідок погіршення якісного стану земельної ділянки, яка належить фермерському господарству “Урожайне” на праві власності, голова цього господарства Юрій Петлюк вирішив її залужити та перетворити на приватне пасовище.

Враховуючи розміщення на земельній ділянці водойми, Ю. Петлюк запропонував головам сусідніх фермерських господарств об’єднати земельні ділянки та утворити сільськогосподарський кооператив для надання жителям села Калинівка послуг з випасання худоби.

Частина жителів села звернулась до юридичної консультації за правовою допомогою, оскільки на їхню думку створення даного кооперативу позбавить їх можливості вільно користуватись водоймою, яка розташована на земельній ділянці фермерського господарства “Урожайне”.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища фермерських господарств?

Які характерні ознаки сільськогосподарського кооперативу?

Чи правомірні дії Ю. Петлюка?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію із зазначених питань.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: законодавство, поняття фермерського господарства, поняття сімейного фермерського господарства, види сімейного фермерського господарства, етапи створення, склад майна, склад земель, особливості регулювання праці, підстави припинення фермерського господарства, особливості банкрутства фермерського господарства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) назвати законодавство про фермерське господарство;
- 2) визначити поняття фермерського господарства, сімейного фермерського господарства та порядок їх створення;
- 3) визначити основні правові вимоги щодо створення сімейного фермерського господарства з правами юридичної особи та без прав юридичної особи на базі одного члена сім’ї, який повинен бути фізичною особою-підприємцем;
- 4) деталізувати склад фермерського господарства;
- 5) вказати хто може бути членом фермерського господарства і сімейного фермерського господарства;
- 6) визначити основні принципи фермерської діяльності в Україні;
- 7) перерахувати вимоги, які висуваються до членів фермерського господарства;
- 8) визначити основні ознаки фермерського господарства;
- 9) назвати особливості господарської діяльності фермерських господарств;
- 10) визначити правовий порядок надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства; та вказати склад земель фермерського господарства;

- 11) визначити правовий режим майна фермерського господарства;
- 12) обґрунтувати умови та порядок припинення діяльності фермерських господарств;
- 13) визначити особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах;
- 14) назвати відмінні риси фермерського господарства від особистого селянського господарства;
- 15) назвати державний орган, який здійснює функції з реалізації державної політики щодо підтримки становлення і розвитку фермерських господарств;
- 16) визначити порядок здійснення державної реєстрації фермерського господарства;
- 17) назвати представницький орган фермерського господарства;
- 18) обґрунтувати, з врахуванням чинного законодавства, чи можуть у складі земель фермерського господарства перебувати землі водного фонду;
- 19) визначити умови та порядок припинення діяльності фермерського господарства;
- 20) визначити особливості банкрутства фермерських господарств.

Семінарське заняття 5

Тема 8. Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

1. Характеристика суб'єктів державного регулювання сільським господарством, їх компетенція.
2. Функції і права Міністерства аграрної політики та продовольства України по державному регулюванню сільським господарством.
3. Правовий статус департаментів та управлінь агропромислового розвитку обласних та районних державних адміністрацій.
4. Органи державного контролю та нагляду в сільському господарстві.

Практичні завдання

Завдання 1

Юридичне управління Міністерства аграрної політики підготувало проект закону "Про внесення змін до окремих нормативно-правових актів з метою стимулювання розвитку АПК". Цей законопроект включає наступні положення:

- а) обов'язкове отримання ліцензії на фермерську діяльність;
- б) власник земельної ділянки зобов'язаний бути також головою фермерського господарства;
- в) земельна ділянка сільськогосподарського призначення, яка не обробляється впродовж 2-х років, підлягає примусовому вилученню з наступною реалізацією з аукціону;
- г) встановлення максимального обмеження на розмір фермерського господарства та застосування найманої праці.

Визначити коло правовідносин.

Який правовий статус юридичного управління Міністерства аграрної політики?

Які принципи державного регулювання в сільському господарстві?

Проведіть правову експертизу зазначеного законопроекту.

Завдання 2

Голова обласної державної адміністрації направив до Кабінету Міністрів України клопотання про створення спеціальної сировинної зони на території Хмельницької області.

Проектом передбачено запровадження для сільськогосподарських товаровиробників пільг щодо зниження ставок оподаткування прибутку підприємств, застосування прискореної амортизації основних фондів, звільнення фонду оплати праці від оподаткування.

Визначити коло правовідносин.

Які органи приймають рішення про створення сировинної зони?

Які заходи державного регулювання в сфері виробництва сільськогосподарської продукції передбачені чинним законодавством?

Підготуйте проект рішення Кабінету Міністрів України.

Завдання 3

В Яготинському районі Київської області в декількох сільськогосподарських підприємствах були зареєстровані випадки захворювання великої рогатої худоби на сибірку.

З метою стабілізації епізоотичної ситуації в районі голова державної адміністрації оголосив на території району карантин тварин та запровадив відповідні карантинні обмеження. В зв'язку з відсутністю необхідних ветеринарних препаратів, головний ветеринарний лікар району прийняв рішення про проведення щеплення тваринам вакциною “Антрокол”, ефективність якої підтверджено науковими дослідженнями, але яка не внесена до Реєстру ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок України.

Внаслідок проведення зазначених заходів ситуацію вдалось стабілізувати, але в сільськогосподарському товаристві з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Дружба”, незважаючи на проведену вакцинацію, загинуло три корови. Директор СТОВ Іван Федоров звернувся до районного суду з позовом на неправомірні дії голови районної держадміністрації, головного ветеринарного лікаря району та відшкодування завданих збитків.

Визначити коло правовідносин.

Який порядок запровадження карантину тварин ?

Чи будуть відшкодовані збитки СТОВ “Дружба” ?

Який порядок державної реєстрації ветеринарних препаратів та їх застосування у тваринництві?

Вирішіть спір.

Завдання 4

На території Миколаївської області та Одеської області рішенням державного інспектора з карантину рослин Павло Мудрого запроваджено карантин рослин у зв'язку з поширенням сарани. Для боротьби з карантинними шкідниками використовували авіаційну техніку Вінницького авіазаводу.

Протягом трьох місяців заборонялось вивезення за межі карантинної зони насіння олійних культур. Внаслідок введення карантинних обмежень фермерське господарство (ФГ) “Світанок” не виконало умов договору на поставку насіння соняшника відкритому акціонерному товариству (ВАТ) “Нібулон”.

Визначити коло правовідносин.

Чи правомірні дії державного інспектора з карантину рослин П. Мудрого?

*Які особливості правового режиму карантину рослин?
Чи будуть відшкодовані збитки ФГ “Світанок” та в якому порядку?*

Завдання 5

Під час комплексної перевірки дотримання законодавства про насіння і садивний матеріал було встановлено, що державне сільськогосподарське підприємство (ДСП) “Насіння” реалізовувало насіння нового сорту помідорів без попередньо укладеного ліцензійного договору. Директор ДСП “Насіння” Тарас Синяк пояснив, що підприємство не уклало ліцензійний договір, оскільки на цей сорт не розповсюджується виключне право власника.

Інспектор державної насінневої інспекції Захар Чирва наклав штраф на ДСП “Насіння” в розмірі 10000 грн. та направив матеріали справи до прокуратури для порушення кримінальної справи.

Визначити коло правовідносин.

В яких випадках укладається ліцензійний договір на використання сорту рослин?

Чи є порушення в діях ДП “Насіння”?

Чи правомірні дії інспектора державної насінневої інспекції З. Чирви?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: поняття державного регулювання аграрного сектору, мета, завдання, принципи, аграрна політика, цілі аграрної політики, форми і методи регулювання, органи, що здійснить державне регулювання сільського господарства, види державної підтримки, права і функції міністерства аграрної політики та продовольства, статус обласних і районних органів аграрного сектору, контрольні органи в сільському господарстві, об’єкти державного регулювання, види засобів державного регулювання.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) визначити поняття і завдання державного регулювання сільського господарства в Україні;
- 2) навести основну мету і напрямки державного регулювання аграрного сектора економіки та їх зміст;
- 3) визначити об’єкти і принципи державно - правового регулювання сільського господарства України;
- 4) дати характеристику законодавству, яке направлене на правове стимулювання аграрного сектору економіки;
- 5) дати визначення методів (форм) державного регулювання аграрного сектора економіки України та назвати їх види;
- 6) визначати основні засоби державного регулювання в сільському господарстві України;
- 7) назвати суб’єкти державного регулювання сільським господарством та їх компетенція;
- 8) перерахувати основні завдання і права міністерства аграрної політики і продовольства України по державному регулюванню сільського господарства;
- 9) охарактеризувати роль і завдання Департаментів, управлінь агропромислового розвитку обласних і районних державних адміністрацій в державному регулюванні сільського господарства України;
- 10) визначити органи державного управління у галузі сільського господарства України, які координується Кабінетом Міністрів України через міністра аграрної політики та продовольства, назвати їх повноваження;

11) проаналізувати повноваження Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) в аграрному секторі економіки;

12) пояснити у чому полягають відмінності між функціями Міністерства аграрної політики та продовольства України та Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів щодо забезпечення контролю і нагляду в сільському господарстві.

Семінарське заняття 6

Тема 9. Правове регулювання ринково-договірних відносин у сільському господарстві АПК України

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальна характеристика та особливості аграрно-договірних відносин у сільському господарстві, їх класифікація.
2. Договірні відносини у сфері виробничо-технічного обслуговування та інженерно-технічного забезпечення.
3. Договірні відносини у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції.
4. Правове регулювання інших договірних зв'язків сільськогосподарських підприємств.

Практичне завдання

Завдання 1

Приватне сільськогосподарське підприємство (ПСП) “Весна” 15 травня 2008 року уклало договір складського зберігання зерна з акціонерним товариством (АТ) “Зерносов”. За цим договором АТ “Зерносов” зобов’язувалось безоплатно зберігати зерно до 15 травня 2009 року.

8 травня 2009 року АТ “Зерносов” попередило ПСП “Весна” про закінчення терміну зберігання зерна та запропонувало забрати зерно 16 травня 2009 року. У запропонований термін ПСП зерно не забрало.

23 травня 2009 року частина зерна була продана АТ “Зерносов”, а інша частина продовжувала зберігатись на складі.

25 травня 2009 року на зерновому складі сталася пожежа, внаслідок якої все зерно, яке залишалось на складі, було знищене.

ПСП “Весна” звернулось з вимогою до АТ “Зерносов” відшкодувати заподіяні збитки, завдані знищенням зерна, у розмірі знищеного зерна, та повністю повернути кошти, які АТ отримало від реалізації частини зерна.

АТ “Зерносов” відмовилось відшкодувати збитки, завдані знищенням зерна, оскільки термін його зберігання давно закінчився, про що ПСП було належним чином повідомлено. Кошти, одержані від продажу частини зерна, АТ також відмовилось повернути, оскільки зерно зберігалось на складі безкоштовно, а тому АТ не несе ніяких зобов’язань перед ПСП “Весна”.

ПСП “Весна” звернулось до АТ “Зерносов” з позовом про відшкодування завданих збитків.

Визначити коло правовідносин.

Які існують види складських документів на зерно?

Чи впливає прострочення покладодавця на обсяг прав та обов’язків зберігача?

В яких випадках зерновий склад буде нести відповідальність за втрату, нестачу чи пошкодження прийнятого на зберігання зерна?

Чи підлягають задоволенню позовні вимоги ПСП “Весна”?

Яким чином вирішити спір?

Завдання 2

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Мрія”, яке спеціалізується на вирощуванні соняшнику, 10 травня 2009 р. уклало договір купівлі-продажу 100 тон насіння соняшнику з приватним підприємством (ПП) “Зоря” за ціною 800 грн. за тону.

У зв’язку з несприятливими погодними умовами урожай соняшнику СТОВ “Мрія” загинув. Не повідомивши покупця, СТОВ “Мрія” передало свої зобов’язання за договором фермерському господарству (ФГ) “Радість”.

Довідавшись про таке рішення СТОВ “Мрія”, ПП “Зоря” звернулось до господарського суду з позовом про розірвання договору та відшкодування заподіяних збитків.

Визначити коло правовідносин.

Чи відповідають положенням чинного законодавства дії СТОВ “Мрія”?

Яке рішення має прийняти суд?

Вирішіть справу.

Завдання 3

Керівництво іноземного підприємства “UKRAgro”, яке здійснює свою діяльність в Україні, вирішило взяти участь у закупівлі зерна пшениці до державного резерву і направити відповідну тендерну пропозицію.

Представники зазначеного підприємства звернулись до Вас з проханням пояснити, які правові підстави проведення державних закупівель. Куди “UKRAgro” повинного подати тендерну інформацію та якого змісту.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового регулювання ринку зерна в Україні?

Підготуйте юридичну консультацію для “UKRAgro”.

Завдання 4

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Світозір” уклало з зерновим складом договір складського зберігання зерна із строком зберігання зерна протягом 8 місяців. Підтвердженням факту укладення даного договору стала видача зерновим складом СТОВ “Світозір” подвійного складського свідоцтва.

Через 2 місяці з моменту укладення договору складського зберігання зерна, СТОВ “Світозір” уклало кредитний договір з Акціонерним комерційним банком “Агробанк”. Для забезпечення належного виконання позичальником своїх зобов’язань, сторонами кредитного договору було укладено договір застави зерна, що знаходилось на зберіганні зернового складу. На виконання договору застави, заставодавець (СТОВ “Світозір”) передало заставодержателю (АКБ “Агробанк”) заставне свідоцтво (варант) на зерно, передане на зберігання зерновому складу відповідно до договору складського зберігання зерна.

Через місяць з моменту укладення кредитного договору до місцевого господарського суду з позовом в інтересах держави звернувся прокурор району, в якому здійснювало свою діяльність СТОВ “Світозір”. В якості позовних вимог в позові було зазначено наступне:

1) визнати договір застави, укладений між СТОВ “Світозір” та АКБ “Агробанк”, недійсним виходячи з наступного. Предметом застави, по суті, виступає не майно, а товаророзпорядчий документ (варант), а Законом України “Про заставу” передбачено, що предметом застави може виступати лише особливий вид документів – цінні папери. При цьому, чинним законодавством України не передбачено існування такого виду цінних

паперів як товарозпорядчі цінні папери, в тому числі варанта як одного з підвидів товарозпорядчих документів. Відповідно, варант не може бути предметом застави як об'єкт цивільних прав, не включений до цивільного обігу, а тому договір застави не відповідає вимогам Закону України “Про заставу” в частині предмету застави, а тому є недійсним;

2) спонукати СТОВ “Світозір” укласти з Державним агентом із забезпечення заставних закупок зерна договір заставної закупівлі зерна, оскільки за прогнозами на врожай через сильні весняні заморозки у поточному році в районі передбачається нестача зернових ресурсів, й, відповідно, необхідно термінове поповнення державних зернових ресурсів.

Визначити коло правовідносин.

Яким чином здійснюється передача у заставу зерна, що знаходиться на складському зберіганні?

Яка правова природа складських документів на зерно?

Який порядок укладення договорів заставної закупівлі зерна? Чи зобов'язані приватні суб'єкти господарювання на ринку зерна укладати зазначені договори?

Яке рішення має прийняти господарський суд?

Завдання 5

Сільськогосподарський кооператив (СК) “Васильки” уклав договір контракції зерна пшениці з державним підприємством (ДП) “Житомирхліб” із терміном поставки зерна до 20 вересня.

На початку осені ДП “Житомирхліб” очікувало повідомлення від СК “Васильки” про початок збору урожаю, заплановану урожайність, строки поставки зерна, оскільки не мало змоги розпочати підготовку складських приміщень для зберігання зерна пшениці. Але на всі запити ДП СК не відповідало. Тому 10 вересня ДП “Житомирхліб” направило листа до СК “Васильки”, в якому повідомило про розірвання договору контракції сільськогосподарської продукції.

18 вересня від СК “Васильки” до ДП надійшло повідомлення про те, що зерно вже відвантажено та направлено до складів ДП “Житомирхліб”. Отримавши відмову у прийнятті зерна від ДП “Житомирхліб”, СК “Васильки” звернувся до господарського суду із позовом про відшкодування завданих збитків.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості укладення та виконання договорів контракції сільськогосподарської продукції?

Які органи та в якому порядку формують державні замовлення на поставку сільськогосподарської продукції для державних потреб?

Чи порушив умови договору СК “Васильки”?

Чи мало право ДП розривати договір контракції?

Чи підлягає позов СК задоволенню?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: поняття аграрно-правових договорів, ознаки аграрного договору, класифікація договорів в сільському господарстві, особливості аграрно - договірних відносин, аграрна розписка, основні групи аграрних договорів, договори в сфері реалізації сільськогосподарської продукції, договори технічного обслуговування і забезпечення, договори лізингу, орендні договірні відносини, особливості договорів оренди землі.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) охарактеризувати правову основу регулювання договірних відносин у сільському господарстві України;
- 2) дати поняття аграрно-правового зобов'язання
- 3) перерахувати основні ознаки аграрного договору;
- 4) здійснити класифікацію основних видів аграрних договорів. Назвати основні функції, які виконує договір;
- 5) визначити основні групи аграрних договорів. Назвати роль рекомендаційних норм та примірних і зразкових договорів при укладанні договорів;
- 6) дати характеристику договорам у сфері виробничо-технічного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників;
- 7) назвати види договорів у цій сфері. Пояснити що собою являє «технічний асистанс» – проведення мобільного сервісного обслуговування сільськогосподарської техніки;
- 8) охарактеризувати основні види договорів по технічному забезпеченню сільськогосподарських товаровиробників;
- 9) здійснити аналіз договорів на використання науково-технічної продукції у сільському господарстві України та назвати їх види;
- 10) перерахувати права та обов'язки сторін договорів на виконання науково-технічних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт;
- 11) визначити характерні риси договорів у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції. Назвати види договорів по реалізації сільськогосподарської продукції;
- 12) дати поняття та вказати особливості укладення та виконання договору контрактації сільськогосподарської продукції;
- 13) визначити істотні умови договорів поставки сільськогосподарської техніки;
- 14) визначити значення договорів міни та комісії в сфері реалізації сільськогосподарської продукції;
- 15) охарактеризувати договір фінансового лізингу;
- 16) визначити значення закону "Про аграрні розписки" при укладанні аграрних розписок;
- 17) проаналізувати роль товарних бірж та агроторгових домів в укладанні договорів на реалізацію сільськогосподарської продукції;
- 18) дати характеристику правовому статусу оптового ринку сільськогосподарської продукції;
- 19) назвати основні риси, зміст та ознаки договорів оренди землі та майна.

Семінарське заняття 7

Тема 10. Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками.

1. Правове забезпечення організації і здійснення племінної справи у сільському господарстві.
2. Правове забезпечення організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві України.
3. Правове регулювання відносин у сфері організації та виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції бджільництва.
4. Правове регулювання відносин у сфері виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві.

5. Правове регулювання відносин у сфері виробництва та реалізації продукції рибництва та рибальства в Україні

Практичне завдання

Завдання 1

Вийшовши на пенсію, колишній працівник апарату Міністерства аграрної політики Віталій Заяць вирішив повернутись в своє рідне село Велика Долина та зайнятись бджільництвом.

Іван Кудряшов - голова сільської ради, куди він звернувся за консультацією, повідомив йому, що згідно чинного законодавства займатись бджільництвом можуть виключно юридичні особи та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності та запропонував В. Заяцю зареєструватись в якості підприємця.

В. Заяць відмовився реєструватись як суб'єкт підприємницької діяльності та звернувся до Вашої юридичної фірми за консультацією.

Визначити коло правовідносин.

Які правові засади зайняття бджільництвом?

Чи відповідає вимогам чинного законодавства роз'яснення І. Кудряшова?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для В. Заяця?

Завдання 2

Кожний рік фермер Петро Бджілка намагається прогнозувати можливий попит і пропозицію на ринку сільськогосподарської продукції. Однак кожен рік він зазнає збитків внаслідок падіння цін на сільськогосподарську продукцію після збирання врожаю.

Фермер звернувся до Вас із проханням роз'яснити, чи є певні державні гарантії щодо цін на сільськогосподарську продукцію?

Що б Ви з врахуванням таких гарантій порекомендували йому посіяти в наступному році?

Завдання 3

Громадянин Андрій Швець – голова фермерського господарства (ФГ) “Мерилін” вирішив створити запилювально-медову пасіку. Справу з бджільництвом він мав у юнацтві, коли допомагав батькам доглядати декілька вуликів.

А. Швець звернувся до Вашої юридичної консультації з наступними запитаннями:

- 1) чи є зазначений досвід достатнім для зайняття бджільництвом?
- 2) чи повинен він проходити атестацію про створенні запилювально-медової пасіки?
- 3) які документи і де він повинен отримати для того, щоб створити запилювально-медову пасіку?

Визначити коло правовідносин.

Які правові засади зайняття бджільництвом?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для А. Швеця?

Завдання 4

Громадянин Степан Яровий, який 6 років тому закінчив заочно факультет ветеринарної медицини і до цього моменту за спеціальністю не працював, вирішив відкрити в селі Ярмолинці власну ветеринарну клініку.

З цією метою він звернувся до обласного управління державної ветеринарної медицини за ліцензією на зайняття ветеринарною практикою. Управління відмовило

громадянина С. Яровому, вказавши, що для отримання згаданої ліцензії йому необхідно створити та зареєструвати юридичну особу, а також пройти професійний відбір на право на зайняття ветеринарною практикою.

Громадянин С. Яровий звернувся до Вашої юридичної фірми за консультацією.

Визначити коло правовідносин.

Які підстави та умови зайняття ветеринарною практикою визначені в чинному законодавстві?

Чи правомірна відмова управління ветеринарної медицини?

Завдання 5

Загальні збори сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Дніпро” прийняли рішення про зміну спеціалізації та перепрофілювання СТОВ на спеціалізоване насінницьке господарство, яке б займалось вирощуванням оригінального та елітного насіння кукурудзи.

До Вашої юридичної фірми звернувся голова СТОВ “Дніпро” з запитаннями про те, яким чином і в якому порядку СТОВ може займатись вирощуванням оригінального та елітного насіння з метою його продажу та які документи для цього необхідні.

Визначити коло правовідносин.

Якими законодавчими актами врегульовано порядок зайняття насінництвом?

Які категорії насіння передбачені у чинному законодавстві та які особливості їх правового режиму?

Хто і за яких умов має право на вирощування оригінального та елітного насіння?

Підготуйте мотивовану юридичну консультацію на замовлення голови СТОВ “Дніпро”.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: ведення племінної справи у сільському господарстві, організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві, виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві, виробництво та реалізація продукції рибництва та рибальства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1) які нормативно-правові акти регулюють питання організації і здійснення племінної справи у сільському господарстві;

2) які нормативно-правові акти регулюють питання організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві України;

3) які нормативно-правові акти регулюють питання у сфері організації та виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції бджільництва;

4) які нормативно-правові акти регулюють питання виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві;

5) які нормативно-правові акти регулюють питання регулювання відносин у сфері підсобних виробництв і промислів у сільському господарстві;

Семінарське заняття 8

Тема 10: Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків

1. Правове забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції відповідно до вимог СОТ та нормативів ЄС.

2. Правове регулювання безпечності та якості сільськогосподарської продукції за законодавством України.
3. Поняття і зміст якості та безпечності сільськогосподарської продукції.
4. Правове регулювання запровадження у виробництво сільськогосподарської продукції генетично модифікованих організмів.
5. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції.
6. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Завдання 1

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Курочка Ряба” займалось вирощуванням та реалізацією продукції птахівництва – курчатами, перепілками, індіками.

Враховуючи низьку продуктивність від реалізації зазначених видів сільгосппродукції, правління ТОВ прийняло рішення створення страусової ферми та закупівлю двох дорослих страусів в Нідерландах і партії страуси них яєць в ФРН.

Перед тим, як направити представників ТОВ до Нідерландів та ФРН для укладення відповідних договорів, збори учасників прийняли рішення звернутись за консультацією до юриста з наступних питань:

- чи можлива закупівля страусів за кордоном і їх розведення в Україні?
- який порядок імпортування страусів та страуси них яєць в Україну?
- які можуть виникнути правові перешкоди для створення страусової ферми в Україні?

Визначити коло правовідносин.

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію з зазначених питань.

Завдання 2

До Вас як до юриста юридичної фірми звернувся пенсіонер Ілля Зуб за консультацією. Він хоче започаткувати власний бізнес – вирощувати страусів, для чого планує створити разом із своїм онуком фермерське господарство як самостійну юридичну особу.

Клієнта також цікавлять питання щодо можливості та порядку ввезення на територію України 10 племінних страусів з Великобританії та ПАР, а також порядок та умови продажу яєць, страусового м’яса та пір’я, в тому числі за кордон.

Визначити коло правовідносин.

Які умови та порядок створення фермерського господарства?

Які підстави та умови ввезення племінної птиці на територію України?

Який порядок здійснення експорту продуктів тваринництва встановлений в чинному законодавстві?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію на замовлення І. Зуба.

Завдання 3

Навесні фермер Арсен Зозуля уклав договір оренди земельної ділянки із сільською радою та почав розводити там кролів. Восени, коли кролі набрали необхідної ваги, А. Зозуля звернувся із пропозицією укласти договір купівлі-продажу м’яса кролячого до товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) “Ресторан “Мисливець”.

ТОВ погодилося укласти відповідний договір за умови надання фермером А. Зозулею документів, які б підтверджували якість кролячого м'яса та належність його фермеру.

Фермер А. Зозуля звернувся до Вашої юридичної фірми з проханням роз'яснити йому:

- 1) які документи підтверджують якість кролячого м'яса та належність його фермеру?
- 2) куди необхідно звернутись щоб отримати такі документи?
- 3) чи може він розводити та продавати кролів без будь-яких документів, оскільки його фермерське господарство пройшло державну реєстрацію і є сільськогосподарським підприємством відповідно до Статуту?

Завдання 4

В магазині, який належить приватно-орендному підприємству (ПОП) "Макарів", в нглубули реалізовані ковбасні вироби, вироблені в ковбасному цеху сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК) "Єдність", членом якого було ПОП.

Після вживання продукції, придбаної в магазині ПОП, декілька осіб зазнали харчового отруєння. Згодом з'ясувалося, що статутом СОК не було передбачено діяльність з переробки м'ясопродуктів. Актів прийому-передачі продукції від СОК до ч ПОП не виявилось.

Особи, які зазнали харчового отруєння, звернулись із позовом до СОК "Єдність" про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю, та компенсацію моральної шкоди.

Визначити коло правовідносин.

Які норми чинного законодавства були порушені ПОП "Макарів"?

Які норми чинного законодавства були порушені СОК "Єдність"?

Чи підлягає позов задоволенню?

Завдання 5

Бажаючи підвищити продуктивність сільськогосподарського виробництва, правління сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю (СТОВ) "Рудяки" прийняло рішення закупити в Канаді посадковий матеріал картоплі нового генно-модифікованого сорту "Новий лист", яка є стійкою до колорадського жука.

Голова СТОВ "Рудяки" Валерій Новатор звернувся до Вашої юридичної фірми із наступними запитаннями:

- 1) яке законодавче регулювання правового режиму генно-модифікованих сільськогосподарських рослин в Україні?
- 2) які дозволи та в якому порядку необхідно отримати для ввезення генно-модифікованого сорту картоплі на територію України?
- 3) чи дозволяється вирощувати та продавати на території України генно-модифіковану сільськогосподарську продукцію, зокрема картоплю?
- 4) якщо так, то за умови дотримання яких вимог?

Визначити коло правовідносин.

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію на замовлення В. Новатора.

Завдання 6

У цьому році сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) "Зарічне" виростило 100 т. насіння льону, 400 т. насіння жита, 800 т. насіння пшениці м'якої II класу та 40 т. репродукційного зерна соняшнику сорту "Сонечко-2". При цьому у товаристві відсутні будь-які дозволи на здійснення зазначених видів сільськогосподарського виробництва.

До Вашої юридичної фірми звернуся голова СТОВ “Зарічне” Семен Палій із наступними запитаннями:

- 1) чи не порушує СТОВ законодавство, займаючись вирощуванням зазначених видів сільськогосподарських культур без спеціальних дозволів?
- 2) чи встановлені в чинному законодавстві особливості реалізації зазначених видів сільськогосподарської продукції;
- 3) чи можна та за яких умов експортувати вирощену сільськогосподарську продукцію до Франції;
- 4) чи передбачені в чинному законодавстві дотації та інші види державної підтримки для виробників вищезгаданих видів сільськогосподарських культур.

Визначити коло правовідносин.

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію на замовлення голови СТОВ “Зарічне” С. Палія.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: законодавство СОР щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції, національне законодавство щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції, генетично модифіковані організми, стандартизація і сертифікація, державне управління безпеки та якості сільськогосподарської продукції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) які нормативно-правові акти регулюють питання забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції в Україні відповідно до вимог СОР;
- 2) вказати міжнародні документи, які регулюють питання забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції СОР ;
- 3) назвати основні напрямки ведення державної політики України щодо врегулювання міжнародно-правових аграрних правовідносин відповідно до вимог СОР.
- 4) які органи державної влади здійснюють контроль за забезпеченням якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
- 5) які нормативно- правові акти регулюють виробництво генетично-модифікованих організмів.
- 6) які державні стандарти регулюють безпеку та якість сільськогосподарської продукції.
- 7) вказати правові особливості експорту сільськогосподарської продукції до країн ЄС.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Предмет, система і особливості аграрного права України

Завдання 1. Визначте, чи охоплюються предметом аграрного права відносини, що виникають в наступних ситуаціях:

а) громадянин Іванов звернувся до правління СК з проханням надати йому земельну ділянку;

б) фіскальна служба здійснює контроль за виконанням обов’язків членів сільськогосподарського підприємства щодо сплати ними податків та зборів при отриманні заробітної плати;

- в) асоційований член СК Мартинов звернувся до правління кооперативу про його виключення;
- г) розпорядженням голови райдержадміністрації звільнено з посади голову ревізійної комісії СГП.

Завдання 2. Охарактеризуйте предмет та метод правового регулювання наступних галузей права.

Галузь права	Предмет	Метод
Аграрне право		
Земельне право		
Господарське право		
Цивільне право		
Кримінальне право		

Тема 2. Джерела аграрного права

Завдання 1. Вирішіть задачу. Петров звернувся до директора насінневого державного сільськогосподарського підприємства з проханням про прийом його на роботу на посаду керуючого відділенням.

Дайте висновок про те, норми яких галузей права потрібно застосовувати у зазначеному випадку.

Завдання 2. Чи зобов'язаний сільськогосподарський кооператив розробити і прийняти правила внутрішньогосподарської діяльності?

Якщо так, то які правові норми слід в цих правилах застосовувати?

Яким законом передбачений такий локальний акт?

Завдання 3. Запропонуйте шляхи удосконалення аграрного законодавства.

Тема 3. Аграрні правовідносини

Завдання 1. Сільськогосподарський кооператив «Пролісок» уклав договори на:

- будівництво ремонтної майстерні та відгодівельного майданчика з будівельно-ремонтним управлінням «Будівельник»;
- реалізацію зерна із ТОВ «Заготзерно»;
- проведення скирдування соломи в кількості 450 центнерів з чотирма колишніми членами КСГП;
- будівництво і експлуатацію молочного цеху з фермерським господарством «Поділля»;
- співпрацю з виконавчим директором кооперативу.

Який характер правовідносин, що виникають з даних договорів?

Завдання 2. Вирішіть задачу. Член фермерського господарства Кушнір та залучений на період жнив сезонний працівник Муляр, перебуваючи в нетверезому стані, через необережне поводження з вогнем підпалили сіносковище, внаслідок чого фермерському господарству було завдано шкоди на суму 50 тис. грн.

Голова фермерського господарства звернувся до суду з позовом про відшкодування завданих збитків з Кушніра і Муляра в повному обсязі солідарно. Кушнір заперечував проти позову через те, що він є членом господарства, а не найманим працівником, а тому від відшкодування шкоди він має бути звільнений.

Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Нормами якої галузі права регулюються вказані правовідносини? Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 3. Визначте характер правовідносин на вказаних нижче прикладах:

- а) Коваленко отримує земельну ділянку для заняття садівництвом та будівництва садового будиночку;
- б) голова фермерського господарства укладає трудовий договір з громадянином Лісовим;
- в) члену сільськогосподарського кооперативу Павленку повертається його пай у зв'язку з припиненням членства в кооперативі;
- г) відносини з приводу відшкодування шкоди, заподіяної сільськогосподарському кооперативу колишнім членом кооперативу Томашевським, виключеним за систематичне порушення Статуту та Правил внутрішнього розпорядку.

Чи є вказані правовідносини предметом правового регулювання аграрного права?

Тема 4. Правове становище виробників сільськогосподарської продукції

Завдання 1. Назвіть вимоги до члена сільськогосподарського кооперативу.

Завдання 2. В чому особливості діяльності сільськогосподарських кооперативів з метою одержання прибутку та без мети одержання прибутку. Здійсніть порівняльний аналіз за схемою:

Сільськогосподарський кооператив з метою отримання прибутку	Сільськогосподарський кооператив без мети отримання прибутку

Завдання 3. Порівняйте права і обов'язки члена сільськогосподарського кооперативу та сільськогосподарського товариства.

Завдання 4. Охарактеризуйте правовий статус найманих працівників у сільському господарстві.

Завдання 5. Охарактеризуйте правовий статус спеціаліста у сільському господарстві.

Завданн 6.

П'ятеро мешканців Голосіївського району м. Києва вирішили створити колективне сільськогосподарське підприємство (КСП) "Голосіїв". На установчих зборах засновників КСП було прийнято Статут, в якому було зазначено, що кожен із засновників вносить майновий внесок, яким може бути земельна ділянка під житловим будинком. Якщо у засновника відсутня така земельна ділянка, то він робить майновий внесок грошима у сумі свого посадового окладу за місцем постійної роботи.

Протокол установчих зборів та Статут були передані до Київської міської ради для державної реєстрації колективного сільськогосподарського підприємства "Голосіїв". Через три місяці після надходження зазначених документів, Київська міська рада відмовила у реєстрації КСП, мотивуючи це тим, що у місті не можуть створюватись і діяти сільськогосподарські підприємства та порадила звернутись до Київської обласної ради.

Не погоджуючись із відмовою Київської міської ради та бажаючи створити КСП саме в м. Києві, оскільки саме тут знаходяться їх земельні ділянки, засновники звернулись до Вас за юридичною консультацією.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища КСП визначені в чинному законодавстві?

Хто та в якому порядку може створити колективне сільськогосподарське підприємство?

Чи правомірною відмова Київської міської ради в реєстрації КСП?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію на замовлення клієнта.

Тема 5. Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів

Завдання 1. Громадяни А. Васильченко (українець, 46 років, інженер), Ф. Васильченко (українець, 16 років, школяр), П. Бердєєв (молдаван, 17 років, студент Білоцерківської аграрної академії) та І. Малиновський (поляк, 85 років, пенсіонер) вирішили заснувати сільськогосподарський кооператив “Веселка”.

З цією метою були проведені загальні збори, на яких було прийняте рішення про створення юридичної особи з метою спільного виробництва сільськогосподарської продукції та товарів. Також було прийнято Статут сільськогосподарського кооперативу, складено список його членів та підписано між ними засновницький договір.

Зазначені документи були подані до районної державної реєстрації для проведення державної реєстрації сільськогосподарського кооперативу “Веселка”.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища сільськогосподарських кооперативів?

Чи можуть зазначені особи виступати засновниками сільськогосподарського кооперативу?

Який вид кооперативу можуть створити ці особи?

Який порядок державної реєстрації сільськогосподарського кооперативу?

Чи буде зареєстрований сільськогосподарський кооператив “Веселка”?

Завдання 2

В червні Херсонська обласна державна адміністрація прийняла рішення про перереєстрацію всіх наявних фермерських господарств у приватно-орендні сільськогосподарські підприємства, оскільки:

а) законодавчо визначена процедура реєстрації та ліквідації фермерських господарств є ускладненою та не сприяє розвитку підприємництва в сільському господарстві;

б) правовий режим земель фермерського господарства не відрізняється від правового режиму земель інших приватних підприємств;

в) правовий режим майна фермерського господарства не відрізняється від правового режиму майна інших приватних підприємств.

Прокурор Херсонської області подав до суду протест із вимогою визнати незаконним рішення обласної державної адміністрації.

Визначити коло правовідносин.

Які відмінності в правовому статусі фермерських господарств та приватно-орендних сільськогосподарських підприємств?

Чи правомірне та обґрунтоване рішення обласної адміністрації?

Чи правомірні дії прокурора?

Дайте правову експертизу зазначеним положенням рішення обласної адміністрації.

Завдання 3

На черговому засіданні правління колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) “Зоря” було прийнято рішення про реорганізацію КСП. У результаті реорганізації відбулося злиття КСП “Зоря” та сировинної бази “Томін”, що діє у формі товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ), і утворення приватно-орендного підприємства (ПОП) “Успіх”.

При цьому декілька членів КСП забажали вийти зі складу підприємства. Вони звернулися до обраного керівництва ПОП “Успіх” з вимогою про виділення їх земельної частки (паю) та передачу у власність земельної ділянки для ведення городництва.

Керівництво ПОП “Успіх” відмовилося виконати зазначені вимоги, мотивуючи відмову тим, що нове підприємство, утворене в результаті злиття КСП і ТОВ, досі не є правонаступником останніх, оскільки вони не виключені з державного реєстру України.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища КСП?

Які особливості правового становища сільськогосподарських ТОВ?

Які особливості правового становища ПОП?

Чи правомірна реорганізація КСП “Зоря”?

Чи правомірні відмова керівництва ПОП “Успіх”?

Яким чином члени КСП можуть захистити свої права?

Тема 6. Правове становище фермерського господарства

Завдання 1. Вирішіть задачу. Громадянину Ковалю, що проживає у місті Славути, за рішенням сільської Ради була надана земельна ділянка (поблизу Славути) площею 25 га для ведення фермерського господарства. Крім заяви поданої сільській Раді, інших документів громадянин Коваль не представив.

Чи правомірне рішення сільської Ради?

Хто може бути суб'єктом права ведення фермерського господарства і за яких правових умов?

Які документи слід представити і куди, для створення фермерського господарства?

Які органи уповноважені вирішувати це питання?

Завдання 2. Вирішіть задачу. В селі Кульчіївці Старосинявського району більшість членів сільськогосподарського кооперативу вийшло з нього разом зі своїми земельними паями, які передали в оренду фермерського господарства, яке очолює Гут. Деякі з цих членів почали працювати в зазначеному фермерському господарстві.

Частина селян залишилась працювати в сільськогосподарському кооперативі. Але у зв'язку з тим, що земельна площа цього кооперативу різко скоротилась, воно не змогло розрахуватись з ними за борги, які утворились ще декілька років тому.

Дайте правовий аналіз ситуації, що склалася. Поставте чіткі правові питання та дайте на них відповіді.

Завдання 3.

Громадянин В. Прокопенко разом зі своєю дружиною – громадянкою Т. Прокопенко та пасинком Р. Прокопенко (громадянин Німеччини, 16 років) вирішили створити фермерське господарство (ФГ) “Супер-агро”.

З цією метою В. Прокопенко пройшов професійний відбір та подав необхідні документи для реєстрації ФГ “Супер-агро” до Асоціації фермерів та приватних землевласників України. В останній документи не прийняли, посилаючись на те, що прийняття рішення про реєстрацію фермерського господарства не входить до її компетенції та порадили звернутися до відповідної райдержадміністрації.

У райдержадміністрації приймати документи також відмовилися, посилаючись на те, що відповідно до Закону України “Про фермерське господарство” від 19 червня 2003 року, такі документи мають подаватися до виконкому сільської ради за місцем знаходження земельної ділянки.

Окрім цього, голова юридичного відділу райдержадміністрації зазначила, що пакет документів, поданих для реєстрації є неповним і має бути доповнений:

1) дипломом про закінчення сільськогосподарського вищого навчального закладу;
2) копією заяви про вступ до Асоціації фермерів та приватних землевласників України;

3) копією свідоцтва про шлюб.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища фермерських господарств?

Чи правомірні дії Асоціації фермерів та приватних землевласників України.

Чи відповідають вимогам чинного законодавства дії райдержадміністрації?

Чи правомірні дії голови юридичного відділу райдержадміністрації?

Складіть алгоритм створення фермерського господарства.

Завдання 4

Складіть статут фермерського господарства із статусом юридичної особи.

Тема 7. Правове регулювання особистого селянського господарства

Завдання 1. Назвіть письмово відмінні риси особистого селянського господарства від фермерського і сімейного фермерського господарств.

Завдання 2. Вирішіть задачу. Петренко одержав лист з Волочиського відділення Красилівської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Хмельницькій області, з якого видно, що, скільки Петренко та його дружина ведуть особисте селянське господарство, їм необхідно зареєструватися як підприємцям і сплачувати податки згідно з чиним законодавством. Водночас, Петренко повинен вести селянське господарство індивідуально, маючи на меті тільки виробництво сільськогосподарської продукції для задоволення власних потреб, а також йому заборонялося надавати послуги з використання майна господарства, організувати відпочинок для інших осіб у рамках чинного законодавства України щодо сільського зеленого туризму з метою отримання доходу від такої діяльності.

Петренко за роз'ясненням щодо правомірності вимог податкової інспекції звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку Волочиської районної державної адміністрації.

Дайте письмову відповідь.

Завдання 3. При виході з членів СГВК Ковальчук подав заяву про виділення йому із земель кооперативу земельної ділянки розміром 4,9 га. в натурі, як земельний пай, для ведення особистого селянського господарства.

Правління відмовило у проханні Ковальчуку, посилаючись на те, що раніше сільська рада виділяла йому земельну ділянку для цих цілей.

Які порушення законодавства мали місце?

Тема 8. Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні

Завдання 1. Законспекуйте завдання Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Завдання 2. Охарактеризуйте роль департаментів (управлінь) агропромислового розвитку відповідних державних адміністрацій в державному регулюванні сільського господарства.

Завдання 3. Використовуючи Постанову Кабінету Міністрів від 02.09.2015 р., №667 «Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» законспекуйте основні повноваження Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та

захисту споживачів (Держпродспоживслужба).

Завдання 4. Вирішіть задачу. Під час перевірки стану продуктивності тваринництва в сільськогосподарському кооперативі «Колос» департамент агропромислового розвитку обласної державної адміністрації виявило грубі порушення ветеринарно-санітарних правил щодо профілактики і ліквідації інфекційних хвороб тварин. У зв'язку з цим були прийняті рішення: 1) правлінню кооперативу звільнити з посади головного зоотехніка Гаврилюка; 2) рекомендувати загальним зборам членів кооперативу розглянути питання про звільнення з посади голови кооперативу Ковалю до закінчення строку його повноважень; 3) стягнути штраф у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з кооперативу у дохід держави.

Дайте письмовий висновок щодо прийнятих рішень.

Тема 9. Правове регулювання договірних відносин у сільському господарстві АПК України

Завдання 1. Занотуйте, що являє собою аграрний договір? Визначіть особливості укладання «аграрних розписок» відповідно до Закону України «Про аграрні розписки».

Завдання 2. Перерахуйте права та обов'язки сторін по договорах агрохімічного і меліоративного обслуговування, договору підряду на будівництво.

Завдання 3. Наведіть порядок виконання сторонами договору контрактації сільськогосподарської продукції.

Завдання 4. Назвіть відмінності договору контрактації сільськогосподарської продукції від договору поставки.

Завдання 5. Назвіть особливості укладання і виконання договорів на виробництво і поставку молока, м'яса, цукру.

Завдання 6. Проаналізуйте роль товарної біржі та агроторгових домів в укладанні договорів на реалізацію с/г продукції.

Завдання 7. Перерахуйте права і обов'язки сторін договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Завдання 8. Скласти договір складського зберігання зерна.

Тема 10. Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками

Завдання 1. Правове регулювання відносин у сфері насінництва та розсадництва.

Завдання 2. Правове регулювання аграрних відносин у сфері виноградарства та виноробства в Україні.

Завдання 3. Правове регулювання зовнішніх відносин у сфері виробництва та реалізації цукру.

Завдання 4. Правове регулювання зовнішніх відносин у сфері виробництва та реалізації зерна.

Завдання 5.

В магазині, який належить приватно-орендному підприємству (ПОП) «Макарів», були реалізовані ковбасні вироби, вироблені в ковбасному цеху сільськогосподарського кооперативу (СК) «Єдність», членом якого було ПОП.

Після вживання продукції, придбаної в магазині ПОП, декілька осіб зазнали харчового отруєння. Згодом з'ясувалося, що статутом СК не було передбачено діяльність з переробки м'ясопродуктів. Актів прийому-передачі продукції від СК до ПОП не виявилось.

Особи, які зазнали харчового отруєння, звернулись із позовом до СК “Єдність” про відшкодування шкоди, заподіяної здоров’ю, та компенсацію моральної шкоди.

Визначити коло правовідносин.

Які норми чинного законодавства були порушені ПОП “Макарів”?

Які норми чинного законодавства були порушені СОК “Єдність”?

Чи підлягає позов задоволенню?

Тема 11. Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків

Завдання 1. Законспекуйте особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності щодо імпорту іноземних технологій в сільському господарстві.

Завдання 2. Занотуйте особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор.

Завдання 3. Запишіть особливості укладання договорів сільськогосподарськими підприємствами про зовнішньоекономічну діяльність.

Завдання 4. Проаналізуйте національне законодавство, яке необхідно адаптувати до європейського законодавства в частині вимог, які ставляться до показників безпеки і якості сільськогосподарської продукції, що експортується.

Завдання 5. Визначіть правове регулювання імпорту іноземних технологій та назвати особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України.

Завдання 6. Проаналізуйте політику Європейського Зеленого курсу («Від лану до столу») в аспекті виробництва органічної сільськогосподарської продукції.

Завдання 7. Проаналізуйте законодавство направлене на врегулювання інвестицій у сільське господарство.

Завдання 8.

До Вас як до юриста юридичної фірми звернувся пенсіонер Ілля Зуб за консультацією. Він хоче започаткувати власний бізнес – вирощувати страусів, для чого планує створити разом із своїм онуком фермерське господарство як самостійну юридичну особу.

Клієнта також цікавлять питання щодо можливості та порядку ввезення на територію України 10 племінних страусів з Великобританії та ПАР, а також порядок та умови продажу яєць, страусового м’яса та пір’я, в тому числі за кордон.

Визначити коло правовідносин.

Які умови та порядок створення фермерського господарства?

Які підстави та умови ввезення племінної птиці на територію України?

Який порядок здійснення експорту продуктів тваринництва встановлений в чинному законодавстві?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію на замовлення І. Зуба.

Тема 12. Правове регулювання соціального розвитку села

Завдання 1. Дайте характеристику законодавчим і іншим нормативно-правовим актам, які регулюють відносини у сфері пріоритетності соціального розвитку села і агропромислового комплексу.

Завдання 2. Охарактеризуйте правовий режим об’єктів соціальної сфери села.

Завдання 3. Занотуйте основні права та обов’язки органів державної влади і самоврядування, сільськогосподарських підприємств по соціальному розвитку села.

Завдання 4. Вкажіть основні нормативно-правові акти у сфері підготовки кадрів для села та визначіть поняття і порядок встановлення квоти по підготовці їх для агропромислового комплексу.

Завдання 5.

Житель села Ярославець, колишній агроном Свирид Петренко вирішив разом з дружиною створити особисте селянське господарство. Для цієї мети вони отримали із складу земель запасу сільської ради 1,8 га землі для ведення особистого селянського господарства.

Успішно показавши два роки та набувши певний досвід приватного господарювання, родина Петренків вирішила створити фермерське господарство, до складу якого вирішили увійти подружжя Петренко, їх діти, батько та мати Свирида (пенсіонери).

Після успішного проходження професійного відбору на право ведення фермерського господарства С. Петренко звернувся до сільської ради з заявою про одержання безоплатно у власність земельної ділянки для ведення фермерського господарства. Розглянувши заву, рада дала згоду на розробку проекту відведення земельної ділянки.

Після розробки проекту відведення земельної ділянки, за який С. Петренко заплатив ТОВ “Земля Поділля” 2.000 грн., і його погодження, він був переданий до ради для затвердження та прийняття рішення про передачу земельної ділянки у приватну власність.

Проте рада відмовилась затверджувати проект відведення земельної ділянки, оскільки під час розробки цього проекту дружина Петренка отримала за заповітом у спадщину земельну частку (пай), яку уже виділила в натурі (3,5 га), а її батько – пенсіонер, як колишній працівник сусіднього радгоспу “Мир”, внаслідок приватизації земель радгоспу отримав у приватну власність 5 га ріллі ще чотири роки тому. Тому, на думку депутатів ради, у Петренків достатньо землі для ведення фермерського господарства.

Не погодившись із відмовою, С. Петренко оскаржив її до суду, оскільки батько його дружини не вносить свої 4 га до складу земель фермерського господарства, а земельна ділянка, отримана у спадщину, приєднана до земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового регулювання особистого селянського господарства?

Які відмінності у правовому становищі фермерського господарства та особистого селянського господарства?

Хто може виступити засновником фермерського господарства?

В якому порядку та в яких розмірах громадяни можуть отримати у власність земельні ділянки для ведення фермерського господарства?

Чи можуть створити фермерське господарство особи, які займаються веденням особистого селянського господарства?

Чи підлягає ліквідації особисте селянське господарство у зв'язку із створенням фермерського господарства?

Чи підлягає позов С. Петренка задоволенню?

Тема 13. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності підприємств

Завдання 1. Занотуйте основні ознаки сільськогосподарської дорадчої служби?

Завдання 2. Поясніть порядок забезпечення договірних відносин сільськогосподарських дорадчих служб з сільськогосподарськими товаровиробниками.

Завдання 3. Назвіть основні види державної підтримки діяльності сільськогосподарської дорадчої служби.

Завдання 4. Дати характеристику правового положення сільськогосподарському

дораднику та сільськогосподарському експерту - дораднику;

Завдання 5. Навести вимоги до організації діяльності сільськогосподарської дорадчої служби;

Завдання 6. Проаналізувати нормативно-правові акти, якими врегульовано надання сільськогосподарських дорадчих послуг; визначити види надання дорадчих послуг;

Завдання 7. Визначити умови щодо обмеження використання термінів «сільськогосподарська дорадча служба», «сільськогосподарський дорадник», «сільськогосподарський експерт-дорадник» фізичними і юридичними особами.

Завдання 8. Скласти сертифікат на право надання дорадчих послуг.

Завдання 9. Оформити реєстраційну картку сільськогосподарського дорадника.

Тема 14. Основні риси аграрного права зарубіжних країн

Завдання 1. Проведіть аналіз особливостям систематизації і кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн. Чи потрібно здійснити Україні кодифікацію аграрного законодавства? Обґрунтувати свою позицію.

Завдання 2. Наведіть основні напрями державного регулювання і підтримки сільськогосподарських товаровиробників зарубіжних країн.

Завдання 3. Назвіть основні риси спільності і відмінності правового регулювання фермерського господарства за законодавством США, Великої Британії, Франції та Канади та Польщі.

Завдання 4. Назвіть основні риси спільності і відмінності правового регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів за законодавством Канади, Франції, Німеччини, Данії, Нідерландів та Польщі.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів. Завдання у формі реферату-огляду обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refereo* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Список використаних джерел слід оформлювати в алфавітному порядку або по мірі згадування за встановленими правилами згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»:

1. Спеціальна література подається із вказівкою загальної кількості сторінок
Наприклад:

1) Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.

2) Марченко С. І. Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні: монографія / С.І.Марченко.-К.: ВГЛ «Обрій», 2010.-199 с.

3) Єрмоленко В.М. Аграрні майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств в Україні: [автореф.дис.доктора.юрид.наук:12.00.06] В.М. Єрмоленко. – Національна академія імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2008. – 36 с.

4) Беззуб І. Перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в Україні. Центр досліджень соціальних комунікацій. URL : http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=419:agropromislovij-sektor-2&catid=8&Itemid=350.

5) Тараненко Л.С.. Про окремі історико-теоретичні питання організації правової роботи в галузях аграрного сектору економіки України. Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції «П'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 року): [у 2-х част.]. – Частина друга. – м.Хмельницький. – ХУУП. – 2016. – С.53-57.

6) Домбровський С.Ф. Особливості дисциплінарної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу та фермерських господарств. Часопис Хмельницького університету управління та права «Університетські наукові записки». – 2016. - №3 (59). - С.151-163.

2. Нормативно-правові акти подаються із зазначенням дати їх прийняття та номеру, а також джерела офіційного опублікування (в даному випадку, не рекомендується посилання на електронний ресурс) Наприклад:

1) Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / Офіційний вісник України - 2003. -№11.- Ст. 462.

2) Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004р., №1807-IV / Голос України. – 2004. - №149. - 12 серпня.

3) Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р., №667 / Урядовий кур'р.-2015.- №16.- 12 вересня.

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2.Теми рефератів-оглядів

1. Правове регулювання аграрної реформи в Україні.
2. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права.
3. Методи правового регулювання в аграрному праві.
4. Система аграрного права.
5. Поняття і види джерел аграрного права України.
6. Характеристика джерел аграрного права України.
7. Локальні акти сільськогосподарських підприємств.
8. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України.
9. Види внутрішніх аграрних правовідносин в сільськогосподарських підприємствах державної і недержавної форм власності.
10. Спільність і співвідношення інших галузей права з аграрним правом.
11. Характеристика видів суб'єктів кооперативного та корпоративного типів.
12. Правовий статус сільськогосподарських товариств в агропромисловому комплексі.
13. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.

14. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів без мети отримання прибутку в агропромисловому комплексі.
15. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів з отриманням прибутку в агропромисловому комплексі.
16. Реорганізація суб'єктів сільського господарства.
17. Ліквідація суб'єктів сільського господарства.
18. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств.
19. Правові підстави та наслідки припинення права участі в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
20. Право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
21. Права та обов'язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
22. Підстави і порядок припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
23. Характеристика законодавства про фермерське господарство.
24. Порядок створення фермерського господарства.
25. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.
26. Припинення діяльності фермерського господарства.
27. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.
28. Характеристика законодавства про особисте селянське господарство.
29. Набуття права власності особистого селянського господарства на присадибну земельну ділянку.
30. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
31. Зайнятість членів особистого селянського господарства.
32. Державні аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.
33. Особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі України та її мета.
34. Законодавчо-нормативне забезпечення приватизації майна в агропромисловому комплексі.
35. Правові особливості приватизації переробних, агросервісних та інших несільськогосподарських підприємств агропромислового комплексу України.
36. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
37. Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві.
38. Правове регулювання водокористування у сільському господарстві.
39. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві.
40. Правове регулювання використання тваринного світу у сільському господарстві.
41. Правове регулювання використання рослинного світу у сільському господарстві.
42. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві.
43. Система органів управління в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу, їх права та обов'язки.
44. Повноваження найвищого органу самоврядування (загальних зборів, зборів уповноважених) сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
45. Ревізійна комісія сільськогосподарського виробничого кооперативу, повноваження та правове регулювання її діяльності.
46. Законодавство України про повноваження представницьких органів сільськогосподарських товаровиробників.
47. Система органів управління в агроформуваннях.
48. Права, обов'язки та правовий статус спеціалістів сільськогосподарських підприємств різних форм власності.
49. Організаційно-правове забезпечення виконання фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.
50. Правове регулювання племінної справи в тваринництві.
51. Правове регулювання бджільництва.

52. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
53. Правове регулювання ветеринарної медицини.
54. Правове регулювання насінництва.
55. Правове регулювання захисту рослин.
56. Правове регулювання прав на сорти рослин.
57. Загальна характеристика та особливості аграрно-договірних відносин у сільському господарстві, їх класифікація.
58. Договірні відносини у сфері виробничо-технічного обслуговування та інженерно-технічного забезпечення.
59. Договірні відносини у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції.
60. Особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі України.
61. Правове регулювання імпорту іноземних технологій.
62. Особливості здійснення іноземних інвестицій в АПК.
63. Порядок створення вільних економічних зон.
64. Особливості правового регулювання організації праці в сільськогосподарських підприємствах.
65. Правові підстави виникнення та припинення членських і трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання.
66. Правові форми організації праці в сільському господарстві.
67. Правове регулювання внутрішнього розпорядку в сільськогосподарських підприємствах.
68. Правове забезпечення додержання дисципліни праці дисциплінарними і матеріальними заходами в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів.
69. Особливості правового регулювання оплати праці працівників в сільськогосподарських підприємствах недержавної форми власності.
70. Поняття забезпечення охорони здоров'я працівників сільського господарства.
71. Характеристика законодавства з питань додержання техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.
72. Юридична відповідальність за порушення правил техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.
73. Поняття і види трудових спорів, що виникають у сільськогосподарських підприємствах.
74. Правові підстави розгляду по трудових спорах у міськрайонних судах.
75. Порядок вирішення трудових колективних спорів, що виникають у сільгоспідприємствах АПК.
76. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села.
77. Правове забезпечення підготовки кадрів для сільськогосподарських підприємств.
78. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої служби.
79. Поняття, види та підстави відповідальності в аграрному праві.
80. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
81. Кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
82. Поняття та значення юридичного обслуговування і здійснення правової роботи в аграрних підприємствах.
83. Характеристика законодавства про юридичну службу в системі Міністерства аграрної політики та продовольства України.
84. Здійснення методичного керівництва правовою роботою в сільськогосподарських підприємствах АПК України.
85. Структура аграрного права зарубіжних країн.,
86. Особливість систематизації та кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.
87. Регулювання державних відносин у сільському господарстві зарубіжних країн.

88. Спільність та відмінність правового регулювання фермерського господарства за законодавством України і США.
89. Характеристика стану сільського господарства України за сучасних умов.
90. Загальна характеристика джерел аграрного права. Конституція України як основне джерело аграрного права.
91. Закони, що є джерелами аграрного права України.
92. Підзаконні акти, що є джерелами аграрного права України.
93. Основні положення законів України «Про сільськогосподарську кооперацію» та «Про кооперацію» щодо правового статусу сільськогосподарських кооперативів.
94. Правове становище державних сільськогосподарських підприємств.
95. Правові методи державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств.
96. Правова характеристика оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.
97. Підстави настання відповідальності в аграрному праві.
98. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
99. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
100. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
101. Умови і порядок створення сімейного фермерського господарства.
102. Правовий статус особистих селянських господарств.
103. Правовий статус підсобних господарств промислових підприємств.
104. Права й обов'язки керівників сільськогосподарських підприємств, їх виробничих підрозділів та спеціалістів.
105. Органи управління та контролю у сільськогосподарських кооперативах.
106. Правовий статус Міністерства аграрної політики та продовольства України.
107. Правовий захист сільськогосподарських товаровиробників.
108. Поняття і особливості правового регулювання трудових відносин в сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу.
109. Поняття і особливості правового регулювання трудових відносин в фермерських господарствах.
110. Правове регулювання охорони працівників в рослинництві та тваринництві.
111. Юридичне обслуговування сільськогосподарських товаровиробників.
112. Методичне керівництво юридичною особою і правовою роботою.
113. Адаптація аграрного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
114. Загальна характеристика аграрного законодавства держав Європейського Союзу.
115. Характеристика локальних актів сільськогосподарських підприємств України.
116. Особливості припинення сільськогосподарських підприємств за законодавством України.
117. Правове регулювання паювання майна сільськогосподарських підприємств України.
118. Правове регулювання інвестицій у сільське господарство.
119. Особливості створення і діяльності спільних аграрних підприємств із іноземними інвестиціями.
120. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві України.

**1.5.3. Теми наукових досліджень на науковому гуртку
«Аграрне право та правові проблеми забезпечення юридичного обслуговування
підприємств, установ та організацій»**

1. Правове регулювання аграрної реформи в Україні.
2. Конституційні засади аграрного законодавства, проблеми його удосконалення.
3. Локальні акти сільськогосподарських підприємств, як джерела аграрного права.

4. Правові підстави та наслідки припинення права участі в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
5. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.
6. Правовий статус особистих селянських господарств.
7. Правове регулювання діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.
8. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.
9. Правова характеристика права власності сільськогосподарських підприємств різних форм власності.
10. Законодавчо-правове забезпечення приватизації майна в аграрному праві України.
11. Право на земельну частку (пай): поняття і форми його реалізації.
12. Правова характеристика органів управління в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
13. Правовий статус спеціалістів сільськогосподарських підприємств різних форм власності.
14. Ліцензування та патентування окремих видів виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств: правові питання.
15. Правове регулювання страхування майна сільськогосподарських підприємств різних форм власності за рахунок держави.
16. Правове регулювання меліорації земель сільськогосподарського призначення.
17. Правова характеристика договорів на матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.
18. Правова регламентація організації праці сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності.
19. Правове регулювання забезпечення трудової, статутної і технологічної дисципліни в сільськогосподарських підприємствах.
20. Правові особливості оплати праці в сільськогосподарських підприємствах.
21. Особливості виключення з членів сільськогосподарського підприємства кооперативного типу.
22. Правове забезпечення організації охорони праці у сільськогосподарських підприємствах.
23. Сучасні правові проблеми соціального розвитку села в Україні.
24. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої служби в Україні.
25. Відповідальність за порушення правил щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
26. Правове регулювання діяльності юридичної служби в сільському господарстві.
27. Способи юридичного захисту права власності сільськогосподарських підприємств.
28. Порівняльно-правовий аналіз фермерського законодавства Польщі і України.
29. Основні завдання аграрної політики України в умовах укладення угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.
30. Основні напрями державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників в різних країнах світу.
31. Поняття і особливості аграрного права України.
32. Правове регулювання створення і діяльності сімейного фермерського господарства різних типів.
33. Загальна характеристика аграрного законодавства України.
34. Забезпечення виробництва якісної сільськогосподарської продукції та продуктів харчування.
35. «Квазі закони», як джерела аграрного права.
36. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої служби.
37. Правове регулювання зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів АПК.

38. Правове становище сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.
39. Правове регулювання діяльності фермерських господарств України і у США: правова порівняльна характеристика.
40. Правове регулювання сімейних фермерських господарств.
41. Аграрні розписки, як новий вид договору в аграрному праві.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра трудового, земельного та господарського права

Навчальна дисципліна:
Аграрне право

РЕФЕРАТ-ОГЛЯД
на тему:
„ ... назва теми ... „

Виконав:
Іванов
Іван Іванович
студент 1 групи 4 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
Місінкевич
Анна Леонідівна,
к.ю.н.,
доцент кафедри

Хмельницький
2022

Титульний аркуш творчої наукової роботи оформлюється за зразком 2.

Зразок 2

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА**

**ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

**Навчальна дисципліна:
Аграрне право**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА
на тему:
„ ... назва теми ... „**

Виконала:
**Ткаченко
Оксана Дмитрівна,**
студентка 1 групи 4 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
**Місінкевич
Анна Леонінівна,**
к.ю.н., доцент кафедри

**Хмельницький
2022**

Творча наукова робота повинна бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини творчої наукової роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ПЛАН (до зразку 1, 2)

		Стор.
Вступ	-	2
1. (назва першого розділу)	-	3
2. (назва другого розділу)	-	6
3. (назва третього розділу)	-	9
Висновки	-	12
Список використаних джерел	-	14

Вступ

.....

(Виклад змісту вступу)

.....

1. (назва першого розділу)

.....

(Виклад змісту першого розділу)

.....

2. (назва другого розділу)

.....

(Виклад змісту другого розділу)

.....

3. (назва третього розділу)

.....

(Виклад змісту третього розділу)

.....

Висновки

.....

(Виклад змісту висновків)

.....

Список використаних джерел

1. .... *(реквізити джерела)* .....

2. .... *(реквізити джерела)* .....

3. .... *(реквізити джерела)* ..... *(і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).*

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання наукової роботи і особистий підпис студента.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у формі усного заліку.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Правове регулювання аграрної реформи в Україні.
2. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права.
3. Предмет аграрного права.
4. Принципи аграрного права, його призначення.
5. Методи правового регулювання в аграрному праві.
6. Система аграрного права.
7. Завдання аграрного права.
8. Аграрне право, як галузь юридичної науки і як навчальної дисципліни.
9. Поняття і види джерел аграрного права України.
10. Характеристика джерел аграрного права України.
11. Конституція України – правова основа аграрного права.
12. Закони України, як основні джерела аграрного права.
13. Постанови Верховної Ради України, як джерела аграрного права.
14. Укази Президента України, як джерела аграрного права.
15. Постанови Кабінету Міністрів України, як джерела аграрного права.
16. Відомчі нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади, як джерела аграрного права (крім уряду).
17. Локальні акти сільськогосподарських підприємств.
18. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України.
19. Поняття і особливості аграрних правовідносин.
20. Правові і економічні свободи в аграрних відносинах.
21. Диференціація аграрних правовідносин.
22. Види внутрішніх аграрних правовідносин в сільськогосподарських підприємствах державної і недержавної форм власності.
23. Спільність і співвідношення інших галузей права з аграрним правом.
24. Види суб'єктів кооперативного та корпоративного типів.
25. Правовий статус сільськогосподарських товариств в агропромисловому комплексі.
26. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів в агропромисловому комплексі.
27. Правовий статус державних сільськогосподарських підприємств в агропромисловому комплексі.
28. Припинення діяльності сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб:
29. Реорганізація суб'єктів сільського господарства.
30. Ліквідація суб'єктів сільського господарства.
31. Банкрутство суб'єктів сільського господарства.
32. Правові підстави та наслідки припинення права участі в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
33. Право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
34. Права та обов'язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
35. Підстави і порядок припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу та їх наслідки.
36. Законодавство про фермерське господарство.
37. Поняття та правові ознаки фермерського господарства.
38. Порядок створення фермерського господарства.
39. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.
40. Припинення діяльності фермерського господарства.
41. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.

42. Поняття та ознаки особистого селянського господарства.
43. Законодавство про особисте селянське господарство.
44. Набуття права власності особистого селянського господарства на присадибну земельну ділянку.
45. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
46. Державні аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.
47. Характеристика правового режиму майна державного сільськогосподарського підприємства.
48. Повноваження найвищого органу самоврядування (загальних зборів, зборів уповноважених) сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
49. Повноваження правління сільськогосподарського виробничого кооперативу.
50. Повноваження, права та обов'язки голови підприємства, спеціалістів та інших керівників структурних підрозділів сільськогосподарського виробничого кооперативу.
51. Ревізійна комісія сільськогосподарського виробничого кооперативу, повноваження та правове регулювання її діяльності.
52. Характеристика законодавства України про представницькі органи сільськогосподарських товаровиробників.
53. Правове регулювання розвитку і ведення підсобних виробництв і промислів (переробка продукції, виготовлення товарів народного вжитку тощо).
54. Характеристика законодавства про юридичний департамент в системі Міністерства аграрної політики та продовольства України.
55. Загальна характеристика та особливості аграрно-договірних відносин у сільському господарстві, їх класифікація.
56. Договірні відносини у сфері виробничо-технічного обслуговування та інженерно-технічного забезпечення.
57. Договірні відносини у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції.
58. Правове регулювання інших договірних зв'язків сільськогосподарських підприємств (крім у сфері виробничо-технічного обслуговування, інженерно-технічного забезпечення та збуту та реалізації сільськогосподарської продукції).
59. Мета і принципи зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.
60. Особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі України.
61. Особливості здійснення іноземних інвестицій в сільському господарстві.
62. Особливості правового регулювання організації праці в сільськогосподарських підприємствах.
63. Поняття, значення і проблеми соціального розвитку села.
64. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села.
65. Правове регулювання житлового та шляхового будівництва на селі.
66. Правове забезпечення культурно-оздоровчого обслуговування працівників сільгоспідприємств.
67. Правове забезпечення підготовки кадрів для сільськогосподарських підприємств.
68. Регулювання сільськогосподарської дорадчої служби.
69. Державна підтримка та регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності.
70. Роль Закону України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" в розвитку села.
71. Правове забезпечення організації і здійснення племінної справи у сільському господарстві.
72. Правове забезпечення організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві України.
73. Правове регулювання відносин у сфері організації та виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції бджільництва.

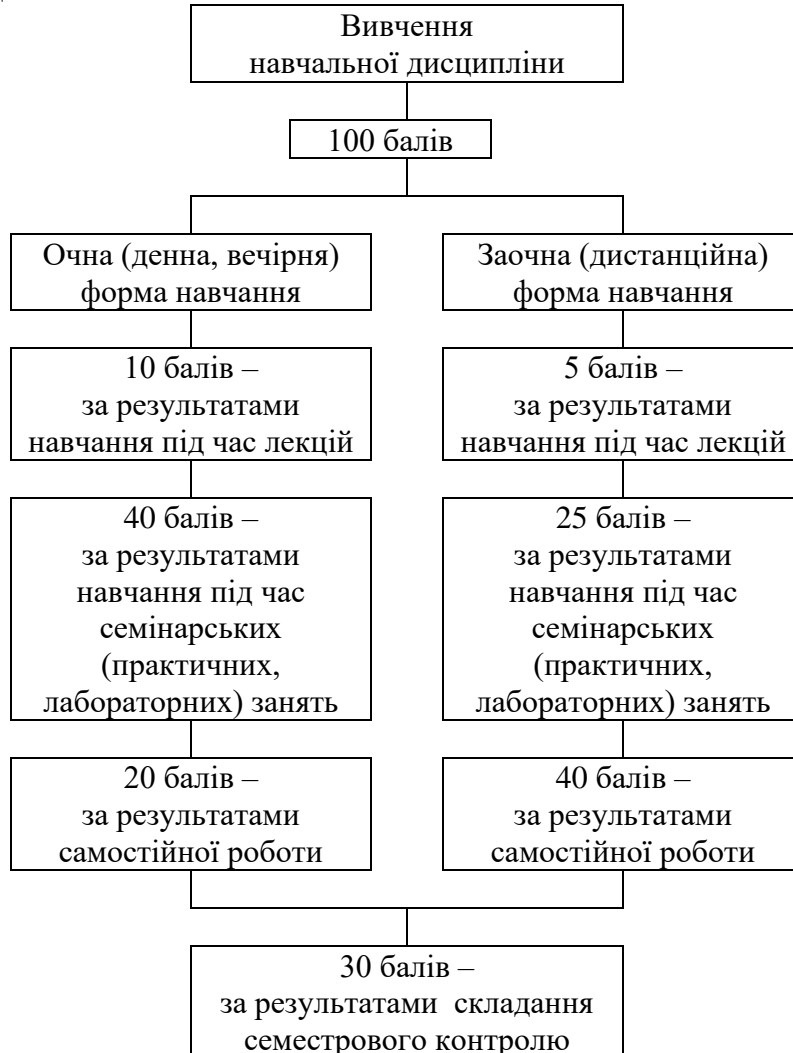
74. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпеки сільськогосподарської продукції.
75. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
76. Правове регулювання запровадження у виробництво сільськогосподарської продукції генетично модифікованих організмів.
77. Правове регулювання відносин у сфері виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві.
78. Правове регулювання відносин у сфері виробництва та реалізації продукції рибництва та рибальства в Україні.
79. Правове регулювання відносин у сфері підсобних виробництв і промислів у сільському господарстві.
80. Правове забезпечення безпеки та якості сільськогосподарської продукції в Україні відповідно до вимог СОТ та ЄС.
81. Поняття і зміст якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
82. Структура аграрного права зарубіжних країн.
83. Правове регулювання фермерського господарства за законодавством США, Канади, Великої Британії та Франції.
84. Правове регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів за законодавством Канади, Франції, Німеччини.
85. Особливість систематизації та кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.
86. Державне регулювання відносин у сільському господарстві зарубіжних країн.

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Структура аграрного права зарубіжних країн.
2. Правове регулювання сімейно-фермерських господарств.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		

1.	Денна	10	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0	9,0	10,0
----	-------	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

6.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 8 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

6.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	8 тем	Номер теми																	Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	13,5
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6,5																	6,5	
	Усього балів																		20	

3. Рекомендовані джерела

Тема 1.

Предмет, система і особливості аграрного права України

1. Конституція України: від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ОВУ. – 2010. - №72/1. - ст.2598.
2. Господарський кодекс України: від 16.01.2003р. №436-IV / ОВУ - 2003. -№11.- Ст. 462.
3. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990р. №400-ХІІ /ВВРУ. -1990. - №45. -Ст.602.
4. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18.01.2001р., №2238-111 / ВВРУ -2001. -№11. –С.52.
5. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004р., №1877-IV / ВВРУ. -2004. - №49. -Ст.527.
6. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005р., №2982-IV / ВВРУ -2006. -№1. -Ст.17.
7. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999р., №1529/99 / ОВУ. – 1999. - №49. - стор.11.
8. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
12. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
13. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика: монографія / А.М.Статівка, В.Ю.Уркевич, В.М.Корнієнко та ін.; за ред. д.ю.н., проф.. А.М.Статівка –Х.: Видавництво «ФІНН», 2010.-240с.
15. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
16. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Харків: Юрайт. – 2014. – 352 с.
19. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин: [навч.посіб.] / Є.Й.Майовець. К.-2005.
20. Савельєва О.М. Предмет аграрного права України в умовах сталого розвитку: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / О.М.Савельєва. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2017.
21. Чабаненко М.М. Система аграрного права України: методологічні засади становлення та розвитку: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / А.С.Осадько. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2016.

Тема 2

Джерела аграрного права України

1. Конституція України: від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ОВУ. – 2010. - №72/1. - ст.2598.
2. Декларація про державний суверенітет України від 31.07.1990 року / ВВРУ. – 1990. - №31. – Ст.429.
3. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ОВУ. - 2003. -№11.- Ст. 461.
4. Господарський кодекс України: від 16.01.2003р. №436-IV / ОВУ - 2003. -№11.- Ст. 462.

12. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990р. №400-ХІІ / ВВРУ. -1990. - №45. -Ст.602.
13. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18.01.2001р., №2238-111 / ВВРУ -2001. -№11. – С.52.
14. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004р., №1877-IV / ВВРУ. -2004. - №49. -Ст.527.
15. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005р., №2982-IV / ВВРУ -2006. -№1. -Ст.17.
17. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. №1906-IV/ ОВУ. - 2004. - № 35. - Ст. 2317.
18. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.- 2003.-№45. - Ст.363.
19. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. – 2016. - № 21. - ст.406.
20. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-IV / ОВУ.-2003.-№23.-Ст.1014.
21. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ОВУ.- 2003.- №33. – Ст.17740.
23. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р., №2114-ХІІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.-1992.-№20. - Ст.272.
24. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р., №1576-ХІІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.-1991.-№49. - Ст.682.
25. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р., №514-УІ (із змінами та доповненнями) / УК. - 2008. - №202. - 29 жовтня.
26. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996р., №422/96-ВР (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. - 1996. -№49. -ст.272.
27. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., №280/97-ВР / ВВРУ. - 1997. - № 24. - Ст. 170.
28. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999р., №586-ХІУ / ОВУ. - 1999. -№ 18. -Ст. 774.
29. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР: Постанова Верховної Ради України від 12.09.1991 р., №1545-ХІІ / ВВРУ. – 1991. - №46. –Ст.621.
34. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р., №1437-р / УК. – 2016. - №60. – 30 березня.
35. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
39. Аграрне право України: Підручник / За ред. Т. Є. Харитонов, І. І. Каракаш. - Одеса : Юридична література, 2017. — 436 с.
41. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
42. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика: монографія / А.М.Статівка, В.Ю.Уркевич, В.М.Корнієнко та ін.; за ред. д.ю.н., проф.. А.М.Статівка –Х.: Видавництво «ФІНН», 2010.-240с.
44. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
45. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Харків: Юрайт. – 2014. – 352 с.
47. Санніков М.В. Декларація та акти декларативно-рекомендаційного характеру в

- системі джерел права. – Харків. «Друкарня Мадрид». – 2014. – 155 с.
50. Домбровський С.Ф. Окремі правові проблеми кодифікації аграрного національного законодавства та його адаптація до законодавства Європейського Союзу / С.Ф. Домбровський, Л.С. Тараненко / Часопис ХУУП «Університетські наукові записки», 2015, №1 (53), С.120-131.

Тема 3

Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів

1. Конституція України: від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ОВУ. – 2010. - №72/1. - ст.2598.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.-2003.-№45. - Ст.363.
3. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. – 2016. - № 21. - ст.406.
4. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-IV / ОВУ.-2003.-№23.-Ст.1014.
5. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ОВУ.- 2003.- №33. – Ст.17740.
6. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997р., №469/97-ВР (із змінами та доповненнями) / УК. -1997. -№148-149. – 14 серпня.
7. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р., №2114-XII (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.-1992.-№20. - Ст.272.
8. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р., №1576-XI (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.-1991.-№49. - Ст.682.
9. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р., №514-УІ (із змінами та доповненнями) / УК. - 2008. - №202. - 29 жовтня.
10. Про схвалення концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки) / ВВРУ.- 2017. №664-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80#n8>
11. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
12. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З..-К.,2000.-720 с.
13. Аграрне право України: Підручник / За ред. Т. Є. Харитонов, І. І. Каракаш. - Одеса : Юридична література, 2017. — 436 с.

Тема 4

Правове становище фермерського господарства

1. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ОВУ. – 2003. -№11.- Ст. 461.
2. Господарський кодекс України: від 16.01.2003р. №436-IV / ОВУ – 2003. -№11.- Ст. 462.
3. Водний кодекс України: від 06.06.1995р. №213/95-ВР / ВВРУ. – 1995. - № 24. – Ст. 189.
4. Лісовий кодекс України: від 21.01.1994р. №3852-XII / ВВРУ. – 1994. - № 17. – Ст. 99.
5. Повітряний кодекс України: від 19.05.2011р. №3393-VI / ВВРУ.-2011.-№48-49. – Ст. 536.
6. Кодекс України про надра: від 27.07.1994р. №132/94-ВР / ВВРУ.-1994.-№ 36. – Ст.

- 340.’
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р., №755-IV / ОВУ. -2003.-№25. – Ст. 1172.
  8. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.-2003.-№45. – Ст.363.
  10. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.92р., №2343-ХІІ, в редакції Закону від 22.12.2011р., №4212-VІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.- 2012.-№32-33. – Ст.413.
  11. Про схвалення концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки: Постанова КМУ від 13.09.2017., №664-р-ВР / ВВРУ.- 2017. №664-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80#n8>
  12. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
  13. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З..-К.,2000.-720 с.
  14. Аграрне право України: Підручник / За ред. О.О.Погрібного.- К.:Істина, 2009.
  15. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред. В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
  16. Аграрне право України: Підручник / За ред. Т. Є. Харитонов, І. І. Каракаш. - Одеса : Юридична література, 2017. — 436 с.
  17. Аграрное право: учебник / С.А.Боголюбов, М.М.Бринчук, Н.О.Ведьшева и др.; отв. ред. М.И.Палладина, Н.Г.Жаворонкова. – Москва: Проспект, 2011.-432 с.
  18. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
  19. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Харків: Юрайт. – 2014. – 352 с.
  20. Аграрне право України: Підручник / За ред. Т. Є. Харитонов, І. І. Каракаш. - Одеса : Юридична література, 2017. — 436 с.
  21. Домбровський С.Ф. Особливості подальшого вдосконалення законодавства про фермерські господарства. / Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2007,№2.-С.266.
  22. Домбровський С.Ф. Правові особливості здійснення банкрутства фермерських господарств. / С.Ф.Домбровський / Нова редакція Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» перспективи реалізації: збірник наукових праць за результатами круглих столів (м.Хмельницький, 16 жовтня 2012 року, 20 квітня 2013 року). – Хмельницький. – Видавництво Хмельницького університету управління та права. – 2013. – С.32-41.
  23. Домбровський С.Ф. Правове регулювання фермерських господарств за законодавством України та США. / С.Ф.Домбровський / Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дванадцять осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 8-9 листопада 2013 року). – Хмельницький. – Видавництво Хмельницького університету управління та права. – 2013. – Ч.1. – С.118-120.
  24. Домбровський С.Ф. Правові особливості створення сімейних фермерських господарств без прав юридичної особи/ С.Ф.Домбровський / Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції «П’ятнадцять осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 року): [у 2-х част.]. – Частина друга. – м.Хмельницький. – ХУУП. – 2016. – С.19-21.
  25. Місінкевич А. Л. Генезис законодавчого забезпечення та функціонування фермерських господарств в Україні. / А. Л. Місінкевич / Науковий збірник «Актуальні проблеми сучасної юриспруденції. - 2019р. - №2 – С. 65-69.

26. Титова Н.І. Фермер і закон. – Львів, 1996.
27. Титова Н.І. Фермерство в Україні: основні правові засади. Питання та відповіді. – Львів, 1998.
28. Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф., Уркевич В.Ю. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення: Навчально-практичний посібник. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004.

Тема 5.

Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., №280/97-ВР / ВВРУ. – 1997. - № 24. – Ст.170.
2. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999р., №586-ХІУ / ОВУ. – 1999. -№ 18. –Ст. 774.
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014р. №794-УІІ / ВВРУ. – 2014. -№13. – Ст.222.
4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011р., №3166-VI / УК. – 2011. - №66 -12 квітня.
5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 р., №4391-VI / ВВРУ. – 2012. -№41. – Ст.491.
6. Про Положення про Державне агентство лісових ресурсів України: Указ Президента України від 13.04.2011 р., №458/2011 / УК. – 2011.-№88 – 18 травня.
7. Про Державне агентство рибного господарства України: Указ Президента України від 16.04.2011 р., №484/2011 / УК. – 2011.-№87 – 17 травня.
8. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р., №667 / УК.-2015.- №16.- 12 вересня.
9. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 11. 09.2019 р., №838. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF>
10. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р., №32 / УК. – 2015. - №21. – 05 лютого.
11. Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету України від 02.07.2014р., №228 / УК. – 2014. - №123. – 11 липня.
12. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
13. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З.-К.,2000.-720 с.
14. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
15. Аграрне право України: Підручник / За ред. Т. Є. Харитонов, І. І. Каракаш. - Одеса : Юридична література, 2017. — 436 с.
16. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
17. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Харків: Юрайт. – 2014. – 352 с.

Тема 6.

Правове регулювання ринково-договірних відносин у сільському господарстві АПК України

1. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 р., № 435-IV / ОВУ. - 2003. -№11.- Ст 461.

2. Господарський кодекс України: від 16.01.2003р. №436-IV / ОВУ - 2003. -№11.- Ст. 462.
3. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.06.2009р. №1561-УІ / ГУ. - 2009. - №147. - 08 серпня.
4. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10.04.2008 р., №250-VI / ВВРУ. – 2008. - №23. – Ст.213.
5. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 р., №5293-VI / ВВРУ. - 2013. -№43. - ст.616.
6. Про аграрні розписки: Закон України від 06.11.2012 р., №5479-VI / ВВРУ. - 2013. - №50. - ст.695.
7. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
8. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З.-К.,2000.-720 с.
9. Аграрне право України: Підручник / За ред..О.О.Погрібного.- К.:Истина, 2009.
10. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
11. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Харків: Юрайт. – 2014. – 352 с.
12. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами ат відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992, №6. Кодекс законів «Про працю України з постатейними матеріалами. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С.778; Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних і цивільних справах. – К. – С.310.
13. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995, №4 (із змінами та доповненнями) / Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. 1965-1985. – К. – 1995. – 4.1.-С.31.
14. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховною Суду України від 16.04.2004. №7 // Вісник Верховного Суду України. – 2004. - №6.
15. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 24.10.2011 р., №10 // Вісник господарського судочинства. – 2011. - №6.
16. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р., №6 // Вісник господарського судочинства. – 2011. - №3.
17. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р., №4 / Судова практика. – 2016. - №41. – 14-20 жовтня.
18. Про Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (у редакції Закону України від 22.12.2011, №4212-VI): Інформаційний лист Вищого Господарського Суду України від 28.03.2013, №01-06/606/2013 / URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v_606600-13/print14.
19. Домбровський С.Ф. Аграрна розписка як інструмент регулювання договірних відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників / С.Ф. Домбровський, Л.С.Тараненко / Часопис ХУУП «Університетські наукові записки», 2013, №4 (48), - С.315-324.
20. Осадько А.С. Правове регулювання лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників:[автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / А.С.Осадько. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2016.
21. Сащенко І.С. Правове забезпечення інвестицій у соціальний розвиток села в Україні:

Тема 7.

Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками.

- 1) Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 1 червня 2000 року № 1775-III / Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 36. — Ст. 299.
- 2) Про патентування деяких видів підприємницької діяльності : Закон України від 23 березня 1996 року № 98/96-ВР / Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 20. — Ст. 82.
- 3) Про насіння і садивний матеріал : Закон України від 26 грудня 2002 року № 411-IV// Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 13. — Ст. 92.
- 4) Про карантин рослин : Закон України від 30 червня 1993 року № 3348 / Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 34. — Ст. 352.
- 5) Про захист рослин : Закон України від 14 жовтня 1998 року / Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 50-51. — Ст. 310.
- 6) Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 4 липня 2002 року № 37-IV / Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 35. — Ст.258.
- 7) Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур : Закон України від 10 вересня 1999 року [із змінами від 7 липня 2005 року] / Офіційний вісник України. — 1999. — № 39.
- 8) Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення законодавства з питань насінництва : Закон України від 17 листопада 1999 року / Офіційний вісник України. — 1999. — № 49.
- 9) Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру : Закон України від 17 червня 1999 року / Офіційний вісник України. — 1999. — № 27
- 10) Про виноград та виноградне вино : Закон України від 16 червня 2005 року [із змінами та доповненнями] / Відомості Верховної Ради. — 2005. — № 31. — Ст. 419.
- 11) Про племінну справу у тваринництві : Закон України в редакції Закону України від 21 грудня 1999 року / Урядовий кур'єр. — 2000. — 26 січня.
- 12) Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства про племінну справу в тваринництві : Закон України від 5 квітня 2001 року / Голос України. — 2001. — № 82.
- 13) Про охорону прав на сорти рослин : Закон України в редакції Закону України від 17 січня 2002 року / Голос України. — 2002. — 12 березня. — № 46.
- 14) Про ветеринарну медицину : Закон України в редакції з Закону № 361—V від 16 листопада 2006 року / Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 5—6. — Ст. 53.
- 15) Про Загальнодержавну цільову економічну програму проведення моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також у харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі, на 2010-2015 роки : Закон України від від 04.06.2009 № 1446-VI / Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 42. — Ст. 636.

- 16) Про Загальнодержавну програму селекції у тваринництві на період до 2010 року : Закон України від 19 лютого 2004 року № 1517-IV / Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 23. — Ст. 319.
- 17) Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21 лютого 2006 року № 3447—IV / Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 27. — Ст. 230.
- 18) Про ідентифікацію та реєстрацію тварин : Закон України від 4 червня 2009 року № 1445-VI / Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 42. — Ст. 635.
- 19) Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон України від 31 травня 2007 року № 1103-V / Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 35. — Ст. 484.
- 20) Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів” : Закон України від 19 березня 2009 року № 1158-VI / Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 30. — Ст. 428.
- 21) Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них : Закон України від 6 лютого 2003 року / Урядовий кур’єр. — 2003. — № 46. — 12 березня.
- 22) Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року : Закон України від 19 лютого 2004 року № 1516-IV / Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 22. — Ст. 313.
- 23) Про молоко та молочні продукти : Закон України від 24 червня 2004 року / Відомості Верховної Ради. — 2004. — № 47. — Ст. 513
- 24) Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України від 6 вересня 2005 року № 2809—IV / Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 50. — Ст. 533.
- 25) Про дитяче харчування : Закон України від 14 вересня 2006 року № 142-V / Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 44. — Ст. 433.
- 26) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтвердження якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини : Закон України від 8 вересня 2005 року / Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 51. — Ст. 557.
- 27) Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції : Закон України від 14 січня 2000 року / Відомості Верховної Ради. — 2000. — № 12 — Ст. 95.
- 28) Про бджільництво : Закон України від 22 лютого 2000 року № 1492-III / Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 21. — Ст.157.
- 29) Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів : Закон України від 8 липня 1999 року № 60/95-ВР / Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 36. — Ст. 317.
- 30) Про пестициди та агрохімікати : Закон України від 2 березня 1995 року / Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 14. — Ст. 91.
- 31) Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства і харчової промисловості України” : Постанова Верховної Ради України від 6 квітня 2009 року № 1240-VI / Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 38. — Ст. 544.
- 32) Про заходи щодо підвищення якості вітчизняної продукції : Указ Президента України від 23 лютого 2001 року / Голос України. — 2001. — № 39.
- 33) Про заходи щодо стабілізації ситуації на споживчому ринку та розвиток тваринництва в 2001—2002 роках : Указ Президента України від 17 лютого 2001 року / Урядовий кур’єр. — 2001. — № 41.
- 34) Про затвердження Порядку переробки винограду, плодів та ягід на виноматеріали на давальницьких умовах : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 року № 1236 / Офіційний вісник України. — 1997. — № 46. — Ст. 51.

- 35) Про затвердження загальних вимог до здійснення переробки, утилізації, знищення або подальшого використання вилученої з обігу неякісної та небезпечної продукції : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2001 року № 50 / Офіційний вісник України. — 2001. — № 4. — Ст. 131.
- 36) Про затвердження порядку проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять генетично-модифіковані організми: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 15 лютого 2018 року № 178/31630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0178-18>
- 37) Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг : Постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2009 року № 468 / Офіційний вісник України. — 2009. — № 37. — Ст. 1240.
- 38) Про затвердження Порядку надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1195 / Офіційний вісник України. — 2007. — № 76. — Ст. 2819.
- 39) Про затвердження Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 1995 року / ЗП. — 1996. — № 3. — Ст. 90.
- 40) Порядок проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, ведення переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 1996 року № 295 / ЗП. — 1996. — № 8. — Ст. 253.
- 41) Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 року № 770 / Офіційний вісник України. — 2000. — № 19. — Ст. 789.
- 42) Про заходи щодо вдосконалення регулювання ринку зерна : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 2000 р. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
- 43) Про затвердження Порядку видачі примусової ліцензії на використання сорту рослин : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 2003 року / Урядовий кур'єр. — 2003. — № 22. — 5 лютого.
- 44) Про затвердження Положення про Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2003 року / Урядовий кур'єр. — 2003. — № 96. — 28 трав.
- 45) Про заходи щодо реалізації Закону України “Про охорону прав на сорти рослин” : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 року / Офіційний вісник України. — 2002. — № 34. — Ст. 1592.
- 46) Про окремі питання розвитку селекції та насінництва сільськогосподарських культур на сучасному етапі : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 1998 року № 1409 / Офіційний вісник України. — 1998. — № 36.
- 47) Про заходи щодо державного регулювання виробництва і реалізації цукру та цукрових буряків : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2006 року / Офіційний вісник України. — 2006. — № 8. — Ст. 431.
- 48) Про подолання кризового стану у тваринництві і птахівництві та стабілізацію розвитку галузі : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 1997 року № 1474 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
- 49) Про затвердження Порядку видачі дозволу на ввезення на територію України тварин, продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових

- добавок, преміксів та кормів : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 липня 2009 року № 652 / Офіційний вісник України. — 2009. — № 50. — Ст. 1679.
- 50) Про затвердження Порядку видачі експлуатаційного дозволу : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року № 978 / Офіційний вісник України. — 2008. — №86. — Ст. 2891.
  - 51) Про затвердження положень про державну реєстрацію ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року № 1349 / Офіційний вісник України. — 2007. — № 89. — Ст. 3273.
  - 52) Про затвердження переліку особливо небезпечних (карантинних) хвороб тварин : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 року № 1006 / Офіційний вісник України. — 2007. — № 59. — Ст. 2347.
  - 53) Про затвердження Правил облаштування і утримання діючих (існуючих) худобомогильників та біотермічних ям для захоронення трупів тварин у населених пунктах України : Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 27 жовтня 2008 року № 232 / Офіційний вісник України. — 2009. — № 8. — Ст. 258.
  - 54) Про затвердження Інструкції щодо діагностики, профілактики та боротьби з губчастоподібною енцефалопатією великої рогатої худоби : Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 04 вересня 2008 року № 180 / Офіційний вісник України. — 2008. — № 81. — Ст. 2750.
  - 55) Про затвердження Програми розвитку інфраструктури ринку риби, інших водних живих ресурсів та харчової продукції, що з них виробляється, на 2005-2010 роки : постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2004 року № 1755 / Офіційний вісник України. — 2005. — № 52. — Ст. 3450.
  - 56) Про затвердження Правил пакування та маркування насіння сільськогосподарських культур в Україні : Наказ Міністерства аграрної політики України від 22 червня 2009 року № 426 / Офіційний вісник України. — 2009. — № 55. — Ст. 1924.
  - 57) Про затвердження Порядку проведення ґрунтового та лабораторного сортового контролю : Наказ Міністерства аграрної політики України 23 грудня 2008 року № 866 / Офіційний вісник України. — 2009. — № 6. — Ст. 179.
  - 58) Про затвердження Правил експертного визначення якості насіння і садивного матеріалу та порядку оформлення заяв : Наказ Міністерства аграрної політики України від 08 липня 2003 року № 223 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 30. — Ст. 1572.
  - 59) Про затвердження Порядку знищення насіння сільськогосподарських рослин, яке безпосередньо не може бути використане на продовольчі та кормові цілі : Наказ Міністерства аграрної політики України від 14 травня 2003 року № 132 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 22. — Ст. 998.
  - 60) Про затвердження Положення про присвоєння відповідних статусів суб'єктам племінної справи у тваринництві та Положення про відповідність суб'єктів племінної справи у тваринництві статусу племінного заводу, племінного репродуктора і племінного птахо репродуктора : Наказ Міністерства аграрної політики України і Української академії аграрних наук від 17 липня 2001 року № 215/66 / Офіційний вісник України. — 2001. — № 35. — Ст. 1646.
  - 61) Про затвердження Положення про відповідність суб'єктів племінної справи у тваринництві статусу селекційного центру, підприємства (об'єднання) з племінної справи у тваринництві, заводської конюшні, контрольно-випробувальної станції, контрольно-випробувальної станції з птахівництва, іподрому, трендепо, підприємства (лабораторії) генетичного контролю, підприємства (лабораторії) з трансплантації ембріонів, підприємства (лабораторії) з оцінки якості тваринницької продукції : Наказ Міністерства аграрної політики України і Української академії

- аграрних наук від 29 липня 2002 року № 211/61 / Офіційний вісник України. — 2002. — № 33. — Ст. 1548.
- 62) Про затвердження Інструкції із селекції бугаїв м'ясних порід : Наказ Міністерства аграрної політики України від 21 січня 2009 року № 41 / Офіційний вісник України. — 2009. — № 11. — Ст. 349.
  - 63) Про затвердження Інструкції з оцінки якості молока корів, овець та кіз у племінному тваринництві : Наказ Міністерства аграрної політики України від 14 липня 2008 року № 421 / Офіційний вісник України. — 2008. — № 59. — Ст. 2005.
  - 64) Про затвердження Інструкції із селекції племінних бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід : Наказ Міністерства аграрної політики України від 20 грудня 2005 року № 721 / Офіційний вісник України. — 2006. — № 10. — Ст. 646.
  - 65) Про запровадження ідентифікації і реєстрації коней : Наказ Міністерства аграрної політики України від 31 грудня 2004 року № 496 / Офіційний вісник України. — 2005. — № 14. — Ст. 746.
  - 66) Про запровадження ідентифікації та реєстрації свиней : Наказ Міністерства аграрної політики України від 31 грудня 2004 року № 497 (у редакції наказу Міністерства аграрної політики України від 28 квітня 2007 року № 296 / Офіційний вісник України. — 2007. — № 38. — Ст. 1532.
  - 67) Про запровадження ідентифікації та реєстрації овець і кіз : Наказ Міністерства аграрної політики України від 31 грудня 2004 року № 498 / Офіційний вісник України. — 2005. — № 5. — Ст. 284.
  - 68) Про затвердження Інструкції з оцінки кнурів і свиноматок за якістю потомства в умовах спеціалізованих контрольно-випробувальних станцій : Наказ Міністерства аграрної політики України від 6 серпня 2004 року № 290 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 34. — Ст. 2300.
  - 69) Інструкція з проведення тестування племінних тварин за ДНК-маркерами : Наказ Міністерства аграрної політики України 1 червня 2004 року № 197 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 24. — Ст. 1625.
  - 70) Інструкція з проведення цитогенетичного контролю племінних тварин : Наказ Міністерства аграрної політики України 1 червня 2004 року № 197 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 24. — Ст. 1625.
  - 71) Інструкція з проведення імуногенетичних досліджень племінних тварин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 1 червня 2004 року № 197 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 24. — Ст. 1625.
  - 72) Про затвердження нормативно-правових актів щодо проведення генетичних досліджень у тваринництві : Наказ Міністерства аграрної політики України від 1 червня 2004 року № 197 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 24. — Ст. 1625.
  - 73) Про затвердження Інструкції з порядку обліку, видачі, зберігання та витрачання бланків племінних свідоцтв (сертифікатів) : Наказ Міністерства аграрної політики України від 20 травня 2004 року № 171 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 21. — Ст. 1482.
  - 74) Про затвердження Інструкції з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід, Інструкції з ведення племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві та зразків форм племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві: Наказ Міністерства аграрної політики України від 30 грудня 2003 року № 474 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 4. — Ст. 193.
  - 75) Про затвердження Положення про порядок проведення атестації працівників, які виконують спеціальні роботи, пов'язані з племінними (генетичними) ресурсами : Наказ Міністерства аграрної політики України від 17 листопада 2003 року № 406 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 2. — Ст. 86.

- 76) Про затвердження Положення про породовипробування у тваринництві : Наказ Міністерства аграрної політики України від 3 листопада 2003 року № 388 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 47. — Ст. 2456.
- 77) Про затвердження нормативно-правових актів щодо бонітування племінних коней і племінного обліку в конярстві : Наказ Міністерства аграрної політики України від 22 березня 2016 року № 364 / Офіційний вісник України. — 2016. — № 992. — Ст. 8313.
- 78) Про затвердження Інструкції з бонітування норок, лисиць, песців, тхорів, єнотовидних собак, нутрій кліткового розведення, Інструкції з бонітування кролів, Інструкції з ведення племінного обліку в звірівництві та кролівництві та зразків форм племінного обліку в звірівництві та кролівництві : Наказ Міністерства аграрної політики України від 25 вересня 2003 року № 351 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 43. — Ст. 2278.
- 79) Про запровадження ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби : Наказ Міністерства аграрної політики України від 17 вересня 2003 року № 342 у редакції наказу Міністерства аграрної політики України від 29 червня 2005 року № 289 / Офіційний вісник України. — 2005. — № 38. — Ст. 2384.
- 80) Про затвердження Інструкції з бонітування овець, Інструкції з ведення племінного обліку у вівчарстві та козівництві та зразків форм племінного обліку у вівчарстві та козівництві : Наказ Міністерства аграрної політики України від 16 липня 2003 року № 242 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 33. — Ст. 1806.
- 81) Про затвердження нормативно-правових актів з питань розвитку бджільництва : Наказ Міністерства аграрної політики України і Української академії аграрних наук від 20 вересня 2000 року № 184/82 / Офіційний вісник України. — 2000. — № 43. — Ст. 1872.
- 82) Правила ввезення в Україну та вивезення за її межі бджіл і продуктів бджільництва : Наказ Міністерства аграрної політики України і Української академії аграрних наук від 20 вересня 2000 року № 184/82 / Офіційний вісник України. — 2000. — № 43. — Ст. 1872.
- 83) Про затвердження Інструкції про порядок проведення робіт з відтворення водних живих ресурсів : Наказ Міністерства аграрної політики України від 8 червня 2004 року № 215 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 38. — Ст. 2528.
- 84) Про затвердження Порядку проведення атестації виробництв, які здійснюють переробку продуктів лову : Наказ Держспоживстандарту України від 21 липня 2003 року № 125 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 32. — Ст. 1744.
- 85) Про затвердження Порядку проведення атестації суб'єктів господарювання на право виробництва та реалізації насіння і садивного матеріалу та Положення про Державний реєстр виробників насіння і садивного матеріалу : Наказ Міністерства аграрної політики України від 29 травня 2003 року № 152 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 29. — Ст. 1509.
- 86) Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з оптової торгівлі насінням : Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства аграрної політики України, Державного комітету лісового господарства України, Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 26 листопада 2003 року № 124/422/194/201 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 49. — Ст. 2569.
- 87) Про затвердження Положення про Державний реєстр заявок на сорти рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 26 лютого 2003 року / Офіційний вісник України. — 2003. — № 13. — Ст. 589.
- 88) Про затвердження Положення про свідоцтво про авторство на сорт рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 28 травня 2003 року / Офіційний вісник України. — 2003. — № 24. — Ст. 1162.

- 89) Про затвердження Положення про експертизу назв сортів рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 23 червня 2003 року / Офіційний вісник України. — 2003. — № 24. — Ст. 1162.
- 90) Про затвердження Положення про Державний реєстр прав інтелектуальної власності на сорти рослин та про видачу патентів України на сорт рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 13 грудня 2002 року № 390 (у редакції наказу Міністерства аграрної політики України від 15 серпня 2008 року № 515 // Офіційний вісник України. — 2003. — № 6. — Ст.250.
- 91) Про затвердження Правил складання та подання заявки на сорт : Наказ Міністерства аграрної політики України від 26 квітня 2007 року № 287 / Офіційний вісник України. — 2007. — № 41. — Ст. 1643.
- 92) Про затвердження Порядку поширення в Україні сорту, на який не поширюється виключне право власника : Наказ Державної служби охорони прав на сорти рослин від 12 березня 2003 року № 3-2/139-43 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 14. — Ст.639.
- 93) Про затвердження Порядку перевірки збереженості сорту рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 21 липня 2003 року / Офіційний вісник України. — 2003. — № 36. — Ст. 1959.
- 94) Правила ветеринарно-санітарної експертизи молока і молочних продуктів та вимоги щодо їх реалізації, затверджені Наказом Державного департаменту ветеринарної медицини, Міністерства аграрної політики України від 20 квітня 2004 року № 49 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 19. — Ст. 1365.
- 95) Про затвердження Ветеринарно-санітарних правил для боєнь, забійно-санітарних пунктів господарств та подвірного забою тварин : Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини, Міністерства аграрної політики України від 14 січня 2004 року № 4 / Офіційний вісник України. — 2004. — № 4. — Ст. 205.
- 96) Про затвердження Правил передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів : Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 07 червня 2002 року № 2 / Офіційний вісник України. — 2002. — № 27. — Ст. 1304.
- 97) Про затвердження Ветеринарно-санітарних правил для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйцепродуктів, Правил ветеринарно-санітарної експертизи яєць свійської птиці : Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 7 вересня 2001 року № 70 / Офіційний вісник України. — 2001. — № 40. — Ст. 1821.
- 98) Про затвердження Інструкції про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах : Наказ Державного комітету рибного господарства України від 15 січня 2008 року № 4 / Офіційний вісник України — 2008. — № 7. — Ст. 184.

Тема 8.

Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків

1. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції: Закон України від 17.07.1997 р., № 468/97-ВР / ОВУ. — 1997. - №41. — Ст.1.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991р., №959-ХІІ / ВВРУ.-1991.-№29.-Ст.377.
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. №1906-ІУ/ОВУ. - 2004. - № 35. - Ст. 2317.
4. Поляк О. І. Господарсько-правове забезпечення здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах СОТ: [автореф.дис.канд.юрид.наук: 12.00.06] / О.І.Поляк. — Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого — Харків. — 2016.

5. Сашенко І.С. Правове забезпечення інвестицій у соціальний розвиток села в Україні: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / І.С.Сашенко. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2015.
6. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції. Закон України від 25. 06. 2009 р. № 51 Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17#Text>
7. Про регіональні аграрно-маркетингові центри оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Наказ Міністерства аграрної політики України від 13. 11. 2006 р. № 660 Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0660555-06#Text>
8. Про затвердження Положення про організацію та проведення аукціонів живої худоби та птиці. Наказ Міністерства аграрної політики України від 05. 06. 2002 р. № 153/44 Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0653-02#Text>
9. Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України від 22. 08. 2007 р. №1065 Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2007-%D0%BF#Text>
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України від 08. 09. 2011 р. № 19-20 Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
11. Питання маркування сільськогосподарських товарів, вироблених із застосуванням генетично модифікованих організмів. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11. 2007 р. № 1330. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1330-2007-%D0%BF#Text>
12. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів. Закон України від 31. 05. 2007 р. № 35 Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>
13. Карпінська Н. В. Концептуально-правові засади застосування санітарних та фітосанітарних заходів у сільському господарстві України в контексті вимог СОТ та ЄС: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Одеса, 2021. 35 с.

5. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України.
2. <http://www.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.minjust.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства юстиції України.
5. <https://minagro.gov.ua/> офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України
6. <http://consumer.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба).
7. <https://www.apr.adm-km.gov.ua/> – офіційний сайт Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Хмельницької обласної державної адміністрації.
8. <http://www.myland.org.ua/>
9. <http://land.gov.ua>

